

Hallituksen esitys Eduskunnalle tuomioistuinharjoittelua koskevaksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan käräjäoikeuslakia, hovioikeuslakia, hallinto-oikeuslakia, avioliittolakia ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettua lakia muutettaviksi.

Tuomioistuinharjoittelijoiden toimivaltaa laajennettaisiin ja sitä koskevia säännöksiä selkiytettäisiin. Tuomioistuinharjoittelua suorittavan henkilön virkanimike olisi käräjänotaari. Lisäksi ehdotetaan toimivalta kärä-

jänotaarin nimittämiseen siirrettäväksi hovioikeudelta käräjäoikeuden laamannille.

Esityksessä ehdotetaan myös tuomioistuinharjoittelun laajentamista hovi- ja hallinto-oikeuksiin.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS	2
YLEISPERUSTELUT	4
1 NYKYTILA	4
1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
Tuomioistuinharjoittelusta yleisesti.....	4
Notaarin tehtävät	4
Notaarien ratkaisemat asiat kärjäoikeuksissa.....	5
Notaarin koulutus	6
Varatuomarin arvonimi.....	7
Asian käsittely hovioikeudessa.....	7
Asian käsittely hallinto-oikeudessa	8
1.2 Nykytilan arviointi.....	9
2 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	11
2.1 Tavoitteet	11
2.2 Keskeiset ehdotukset	12
Harjoittelu kärjäoikeudessa.....	12
Harjoittelu hovi- ja hallinto-oikeudessa.....	13
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	14
3.1 Taloudelliset vaikutukset	14
3.2 Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	14
3.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	15
4 ASIAN VALMISTELU.....	15
4.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto	15
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	16
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	16
1.1 Kärjäoikeuslaki	16
1.2 Hovioikeuslaki	22
1.3 Hallinto-oikeuslaki	23
1.4 Avioliittolaki	25
1.5 Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa	25
2 VOIMAANTULO.....	25
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	25
LAKIEHDOTUKSET	27
1. Laki kärjäoikeuslain muuttamisesta.....	27
2. Laki hovioikeuslain muuttamisesta	30
3. Laki hallinto-oikeuslain muuttamisesta.....	31
4. Laki avioliittolain 17 a §:n muuttamisesta.....	32
5. Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 8 §:n muuttamisesta.....	33
LIITE 1	34
RINNAKKAISTEKSTIT	34
1. Laki kärjäoikeuslain muuttamisesta.....	34
2. Laki hovioikeuslain muuttamisesta	40
3. Laki hallinto-oikeuslain muuttamisesta.....	41
4. Laki avioliittolain 17 a §:n muuttamisesta.....	43

5. Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 8 §:n muuttamisesta	44
LIITE 2	45
1. TAVOITTEET	45
1.1. Jatkokoulutus	45
1.2. Työvoimaresurssi	45
1.3. Rekrytointi	45
2. TERVETULOKESKUSTELUT	45
Laamanni	45
Hallintopäällikkö/hallinnollinen osastosihteeri	45
Tutortuomari	45
3. PEREHDYTTÄMINEN	46
3.1. Omatoimisesti	46
3.2. Vanhempi käräjänotaari	46
3.3. Tutortuomari	46
3.4. Perehdytys eri asiaryhmiin	46
4. HARJOITTELUKAUDEN SISÄLTÖ	46
4.1 Harjoittelun jaksotus ja luonne	46
4.2. Jakso 1	47
4.2.1 Kuukaudet 1-2, ratkaisuvälillä kansliassa	47
4.2.2. Kuukaudet 3-6, ratkaisuvälillä kansliassa ja istunnossa	47
4.3. Jakso 2	48
4.3.1 Kuukaudet 7-12, ratkaisuvälillä kansliassa ja istunnossa	48
5. ASIAMÄÄRÄT	49
6. KOULUTUS	49
7. SEURANTA	49
8. PÄÄTÖSKESKUSTELUT	49
LIITE 3	50
1 ORIENTOINTI	50
2 LAINKÄYTTÖ	51
3 OHJAUS JA KOULUTUS	52
LIITE 4	53
1 ORIENTOINTI	53
2 LAINKÄYTTÖ	53
3 OHJAUS JA KOULUTUS	54

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Tuomioistuinharjoittelusta yleisesti

Tuomioistuinharjoittelulla eli auskultoinnilla tarkoitetaan oikeustieteen maisterin tutkinnon (ennen 1 päivänä elokuuta 2005 oikeustieteen kandidaatti) jälkeen kärjäoikeudessa suoritettavaa yhden vuoden kestävää harjoittelua. Harjoittelun aikana harjoittelija toimii kärjäoikeudessa notaarin tehtävissä. Nykymuodossaan se on kaikille lakimiehille suunnattua yleissivistävää perehdyttämistä kärjäoikeuden toimintaan. Harjoittelun aikana notaari ratkaisee omalla vastuullaan eräitä lainkäyttöasioita.

Tuomioistuinharjoittelusta säädetään kärjäoikeuslaissa (581/1993) ja kärjäoikeusasetuksessa (582/1993). Säännökset ovat tulleet voimaan alioikeusuudistuksen yhteydessä 1 päivänä joulukuuta 1993. Säännöksillä tuomioistuinharjoittelun sisältöä uudistettiin ja yhtenäistettiin merkittävästi. Lakivaliokunta totesi tuolloin hallituksen esityksen (HE 252/1992 vp) johdosta antamassaan mietinnössään (LaVM 9/1993 vp), että tuomioistuinharjoittelun järjestämisessä on keskeistä löytää oikea tasapaino nuorten lakimiesten koulutuksellisten tarpeiden ja alioikeuksien työn tehokkaan järjestelyn välillä.

Tuomioistuinharjoittelulla on pitkät perinteet suomalaisessa tuomioistuin kulttuurissa. Alun perin sen avulla pyrittiin kouluttamaan maaseudulle kihlakunnantuomareille päteviä sijaisia. Nykyisin tuomioistuinharjoittelu on saanut lisääntyvässä määrin koulutuksellisen luonteen, vaikka harjoittelijoiden työpanoksella on edelleen tärkeä merkitys kärjäoikeuksille.

Harjoittelu on täydentänyt teoreettisia yliopisto-opintoja. Opitun tiedon käytännön soveltaminen on ollut keskeisellä sijalla. Tuomioistuinharjoittelua on pidetty hyvänä pohjakoulutuksena paitsi tuomarin tehtäviin myös muihin lakimiesammatteihin. Vaikka tuomioistuinharjoittelu ei kuulu tuomarinvi-

ran muodollisiin kelpoisuusvaatimuksiin, sitä on käytännössä usein edellytetty.

Nykyisten säännösten mukaan oikeustieteen kandidaatille voidaan järjestää mahdollisuus tuomioistuinharjoitteluun kärjäoikeudessa siten, että hän toimii notaarina määräjän. Määräyksen notaariksi antaa laamannin esityksestä hovioikeus. Ennen harjoittelun alkamista lakimiehen on vannottava tuomarinvala tai annettava tuomarinvakuutus. Lisäksi hänen on ilmoitauduttava auskultantiksi hovioikeuteen ja tämän jälkeen harjoittelijaksi kärjäoikeuteen. Kärjäoikeuden laamannin tulee huolehtia siitä, että notaari saa monipuolisen ja kehittävän koulutuksen. Joissakin kärjäoikeuksissa on käytössä auskultointisuunnitelma.

Tuomioistuinharjoittelun on katsottu antavan hyviä valmiuksia itsenäiseen päätöksentekoon. Vaikka huomattava osa harjoittelijoista ei ole jäänyt tuomioistuinlaitoksen palvelukseen, kärjäoikeuden toiminnan tuntemus ja prosessinjohtotaito ovat olleet eduksi monissa lakimiesammateissa. Tuomioistuinharjoittelu on edistänyt oikeuslaitoksen tuntemusta lakimiesten keskuudessa ja vaikuttanut myönteisesti lakimiesetiikan kehittymiseen sekä helpottanut tuomioistuinten työtä.

Notaarin tehtävät

Kärjäoikeuslain 16 §:n mukaan notaarin tehtävät tulee järjestää siten, että hän perehtyy kärjäoikeuden toimintaan ja saa kokemusta tuomarin tehtävistä. Työtehtävät tulee järjestää koulutukselliselta kannalta tarkoituksenmukaisesti ja mielekkäästi.

Kärjäoikeuslain 17 §:ssä säädetään niistä tehtävistä, joita laamanni voi määrätä notaarin suorittamaan. Kärjäoikeusasetuksen 18 §:n 1 momentin mukaan notaarin tulee perehtyä tuomioistuimen kansliassa suoritettaviin tehtäviin sekä laamannin antaman määräyksen perusteella käsitellä ja itsenäisesti ratkaista kärjäoikeuslain 17 §:ssä tarkoitettuja asioita. Asetuksen 18 §:n 2 momentin mukaan laamannin tulee huolehtia siitä, että no-

taaria johdetaan, ohjataan ja valvotaan tehtävien suorittamisessa, sekä siitä, että hän saa monipuolisen ja kehittävän koulutuksen. Pykälän 3 momentin mukaan hovioikeus voi antaa tarkempia määräyksiä tuomioistuinharjoittelun sisällöstä. Asetuksen 19 §:n mukaan notaari voidaan lisäksi määrätä hoitamaan erilaisia tuomareita avustavia tehtäviä ja kansliassa suoritettavia tehtäviä.

Notaarilla ei ole kahden ensimmäisen kuukauden aikana oikeutta itsenäisesti ratkaista asioita. Tuona aikana notaari voi toimia asiakaspalvelussa sekä ottaa vastaan asiakirjoja. Lisäksi notaari voi avustaa tuomareita esimerkiksi laatimalla yhteenvetoja ja olemalla istunnossa pöytäkirjanpitäjänä.

Kolmannelta kuukaudesta lähtien laamanni voi määrätä notaarin toimittamaan avioliittoon vihkimisiä sekä käsittelemään ja ratkaistaan käräjäoikeuden kansliassa käräjäoikeuslain 17 §:n 1 momentin 1 kohdassa mainittuja asioita. Notaari on siten voinut laamannin määräyksestä itsenäisesti ratkaista kirjaamisasioita kuten kiinnitys- ja lainhuutoasioita, hakemusasioita sekä riidattomia velkomisasioita.

Viidennestä kuukaudesta lähtien notaari on käräjäoikeuslain 17 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella laamannin määräyksestä kelpoinen toimimaan puheenjohtajana käräjäoikeuden istunnossa hakemusasioissa, yksinkertaisissa riita-asioissa sekä puheenjohtajana yhden tuomarin istunnossa sekä pykälän 2 momentin 4 kohdan perusteella lautamieskokoonpanossa tietyissä rikosasioissa. Notaari voi siten toimia yksittäisissä rikos- tai riita-asioissa oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 2 ja 3 §:ssä tarkoitettuna käräjäoikeuden jäsenenä sekä jäsenenä pääkäsittelyssä oikeudenkäymiskaaren 6 luvun 1 §:ssä tarkoitettussa tapauksessa. Lisäksi notaari on kelpoinen ratkaistaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 5 a luvun 1 §:ssä mainittuja rikosasioita kirjallisessa menettelyssä. Käräjäoikeuslain 17 §:n 3 momentin mukaan notaaria ei saa määrätä yksin tai käräjäoikeuden puheenjohtajana käsittelemään asiaa, jota laatunsa tai laajuutensa vuoksi on pidettävä vaikeana ratkaista.

Käytännössä harjoitteluvuosi on pyritty jaksottamaan siten, että notaari osallistuu eri

asiaryhmien käsittelyyn vaiheittain. Tavoitteena on, että notaari vuoden aikana tutustuisi monipuolisesti ja käytännönläheisesti tuomioistuinyöskentelyyn, oikeudelliseen ratkaisutoimintaan, tuomarin rooliin ja ajattelu-tapaan. Ratkaisuvälillä on porrastettu erilaisissa asioissa harjoittelujan pituuden mukaan. Harjaantuneisuuden lisääntyessä notaari voi ratkaista vaativampia asioita. Periaatteena on ollut, että itsenäinen ratkaisuvälillä annetaan notaareille asioissa, jotka ovat harjoittelun tavoitteiden kannalta keskeisiä (HE 252/1992 vp, s. 13).

Käsitellessään hallituksen esitystä alioikeuksien yhtenäistämistä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 28/1986 vp) eduskunnan lakivaliokunta on katsonut mietinnössään (LaVM 11/1986 vp), että harjoitteluun tulee sisällyttää myös tuomitsemistoimintaa. Tämä edellyttää itsenäisen päätösvallan uskomista notaareille eräissä vähäisemmissä asioissa ja notaarien toimimista käräjäoikeuden puheenjohtajana (HE 252/1992 vp s. 13). Lisäksi lakivaliokunta on mietinnössään (LaVM 11/2008 vp) käräjäoikeuksien kokoonpanosääntöjen uudistamisen yhteydessä todennut, että tuomioistuinharjoittelu on välttämätön edellytys tuomarituralle.

Notaarit seuraavat koko harjoittelujan eri tuomareiden rikos- ja riita-asioiden istuntoja työtilanteensa mukaan. Seuraaminen saattaa edellyttää myös istuntoihin valmistautumista ja niissä suoritettavien tehtävien hoitamista puheenjohtajan antamien ohjeiden mukaan. Notaarien käsittelemät asiamäärät ja asiaryhmät vaihtelevat käräjäoikeuksittain ja kulloisenkin työtilanteen mukaan.

Notaarien ratkaisemat asiat käräjäoikeuksissa

Vuonna 2006 notaarin virkoja oli 202, vuonna 2007 163 ja vuonna 2008 161. Vuonna 2009 notaarin tehtävissä on 151 henkilöä ja tänä vuonna noin 125. Viime vuosina tuottavuusohjelman edellyttämät henkilöstövähennykset ovat kohdistuneet juuri notaareihin.

Kirjaamisasioilla tarkoitetaan erityisten oikeuksien kirjaamisasioita sekä kiinnitys- ja lainhuutoasioita. Niitä ratkaistiin vuonna

2009 yhteensä 296 187 asiaa. Kiinteistöjä koskevista kirjaamisasioista notaarit ratkoivat vuonna 2009 noin kymmenen prosenttia ja kärjäviskaalit noin yhden prosentin.

Vuoden 2010 alusta lukien kirjaamistehtävät siirtyivät Maanmittauslaitokseen. Kirjaamisasioiden siirron tavoitteena oli muun muassa se, että tuomioistuimet voivat keskittyä paremmin niiden varsinaiseen perustointiaan eli lainkäyttöön. Kärjäoikeuksien voimavaroja muutos ei lisännyt, sillä kirjaamisasioita käsiteltyä henkilökunta siirtyi Maanmittauslaitoksen palvelukseen. Kirjaamisasioiden siirto vähensi notaarien lukumäärää ja vaikutti oleellisesti notaarien työtehtävien rakenteeseen.

Yleisissä tuomioistuimiin saapuneet riitaasioiden määrät ovat vuodesta 2006 lukien kasvaneet voimakkaasti. Tämä johtuu pääosin taloudellisen tilanteen heikkenemisestä ja ns. pikaluotoista. Vuonna 2008 tuli vireille 244 086 riita-asiaa, joista summaarisia oli noin 95 prosenttia. Kasvua edellisestä vuodesta oli 20 prosenttia.

Vuonna 2009 tuli vireille 321 931 riita-asiaa, joista summaarisia oli 311 675 asiaa eli noin 97 prosenttia. Riita asioita tuli vireille 32 prosenttia edellisvuotta enemmän ja summaaristen asioiden kasvu oli 34 prosenttia, joten kasvu jatkui entistä voimakkaampana. Suppeina haastehakemuksina vireille tulleista riita-asioista notaarit ratkaisivat vuonna 2009 kuusi prosenttia ja laajoista riita-asioista noin kaksi prosenttia.

Taluskriisi lisää ainakin velkomus- ja konkurssi asioiden, mahdollisesti myös notaarien käsittelemien velkajärjestelyasioiden määrää kärjäoikeuksissa. Velkajärjestelyasioita saapui kärjäoikeuksiin vuonna 2009 yhteensä 3 689 asiaa. Velkajärjestelyasioista notaarit ratkaisivat vuonna 2009 noin 24 prosenttia. Muita hakemusasioita ratkaistiin yhteensä 33 786 asiaa, joista notaarit ratkaisivat noin 45 prosenttia.

Rikosasioita ratkaistiin yhteensä 74 756 asiaa. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 a luvun 1 §:n tarkoitetut asiat on vastaajan suostumuksella voitu lokakuun alusta 2006 lukien ratkaista pääkäsittelyä toimittamatta kirjallisessa menettelyssä. Kirjallisessa menettelyssä ratkaistiin vuonna

2009 yhteensä 21 319 rikosasiaa. Kirjallisessa menettelyssä ratkaistujen osuus kaikista rikosasioista oli noin 35 prosenttia. Näistä notaarit ratkaisivat noin 37 prosenttia.

Rikosasioiden kirjallisen menettelyn käyttö vaihtelee huomattavasti kärjäoikeuksittain. Kirjallisen menettelyn käytön erot johtuvat osin asiarakenteen eroista. Rikosasioiden kirjallinen käsittely soveltuu tyypillisesti liikenteeseen liittyvien rikosasioiden käsittelyyn, joten liikenne rikosten osuudella rikosasioista on keskeinen vaikutus siihen, miten suuri osa asioista soveltuu kirjalliseen menettelyyn. Esimerkiksi Helsingin ja Espoon kärjäoikeuksissa sekä liikennettä koskevien asioiden osuus että kirjallisen menettelyn osuus kaikista rikosasioista on maan keskiarvoa pienempi.

Yhden tuomarin kokoonpanossa notaari ratkaisi vuonna 2009 yhteensä 6 671 asiaa ja lautamieskokoonpanossa 1 599 asiaa. Notaarin osuus lautamieskokoonpanossa ratkaistuista asioista oli noin 24 prosenttia ja yhden tuomarin kokoonpanossa ratkaistuista asioista noin 20 prosenttia.

Notaarin koulutus

Kärjäoikeuslain 14 §:n mukaan ainoastaan ylemmän oikeustieteellisen korkeakoulututkinnon suorittaneelle voidaan järjestää mahdollisuus tuomioistuinharjoitteluun. Ylempi korkeakoulututkinto on nykyisin oikeustieteen maisterin tutkinto, joka on perinteisesti ollut laajapohjainen yleistutkinto. Se on tarjonnut hyvän kokonaiskuvan koko oikeusjärjestelmästä ja sen osien keskinäisistä suhteista. Oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittaa vuosittain keskimäärin 450 henkilöä. Viime vuosina enemmistö oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittaneista on ollut naisia. Yleisesti lakimieskunnasta naisia on edelleen vain 40 prosenttia. Lakimiehistä ruotsinkielisiä on noin kuusi prosenttia.

Notaarin koulutus on perustunut työssä oppimiseen. Notaareille ei ole järjestetty systemaattista koulutusta notaarin tehtäviin. Sen sijaan he ovat voineet kärjäoikeudesta riippuen osallistua esimerkiksi tuomioistuinten laatuhankeiden yhteydessä pidettyihin kou-

lutustilaisuuksiin, käräjäoikeuksien sisäisiin koulutuksiin sekä oikeusministeriön ja lakimiesjärjestöjen toteuttamiin lainsäädännön uudistamisen yhteydessä järjestettyihin koulutuksiin.

Varatuomarin arvonimi

Käräjäoikeusasetuksen 20 §:n 1 momentin mukaan hovioikeus voi myöntää hakemuksesta varatuomarin arvonimen harjoittelijalle, joka on toiminut notaarina yhden vuoden ajan ja on sinä aikana hankkinut riittäväksi katsottavan kokemuksen mainitussa asetuksessa säädetyissä tehtävissä. Pykälän 2 momentin mukaan hakemukseen on liitettävä laamannin antama todistus siitä, mitä tehtäviä notaari on suorittanut ja että hän on suorittanut loppuun kaikki hänelle uskotut tehtävät. Käytännössä varatuomarin arvonimi on pääsääntöisesti myönnetty.

Asian käsittely hovioikeudessa

Hovioikeuden päätehtävä on toisena oikeusasteena valituksen perusteella tarkistaa käräjäoikeuden ratkaisun oikeellisuus ja korjata ratkaisuun mahdollisesti sisältyvät virheet. Asian ratkaisemisen vaatiman valmistelun laajuus ja muoto riippuu asian laadusta. Valmisteluun liittyvistä toimenpiteistä, kuten esimerkiksi pääkäsittelyn järjestämisestä, päättää yksi hovioikeuden tuomari. Tarvittaessa tuomarin apuna valmistelussa on esittelijä. Valmistelussa voidaan valittajaa pyytää täydentämään valitustaan.

Nykyisellään valmistelussa päätetään ensin, otetaanko valitus enempään tutkintaan (seulontamenettely). Jos seulonnan edellytykset eivät täyty, valituksen tutkimista ja valmistelua jatketaan. Seulontajärjestelmä korvataan 1.1.2011 voimaan tulevalla jatkokäsittelylupajärjestelmällä, joka on soveltamisalaltaan rajoitettu. Kysymys jatkokäsittelyluvan myöntämisestä voidaan käsitellä esittelystä taikka kirjallisessa menettelyssä. Yksikin jäsen voi myöntää jatkokäsittelyluvan, mutta vain yksimielinen kolmen jäsenen kokoonpano voi evätä luvan.

Mikäli valituksen käsittelyn jatkaminen ei vaadi jatkokäsittelylupaa tai jos jatkokäsittelylupa myönnetään, valittajien vastapuolilta pyydetään pääsääntöisesti kirjalliset vastaukset ja juttu tällöin viimeistään jaetaan esittelijälle, ellei valmistelusta vastaava tuomari ota juttua itselleen esiteltäväksi ja valmisteltavaksi. Asiaa valmisteltaessa hovioikeus voi pyytää asianosaisilta myös kirjallisia lausumia. Valmistelun aikana voidaan tarpeen vaatiessa pitää valmisteluistunto, johon kutsutaan asianosaiset avustajineen kuultaviksi ja jossa suullisesti ja vapaamuotoisesti selvitetään asiaan liittyviä kysymyksiä yleensä pääkäsittelyä varten. Edelleen asiaa valmisteltaessa tehdään päätös pääkäsittelyn toimitamisesta sekä mahdolliset käsittelyratkaisut asiantuntijalausunnon hankkimisesta, kirjallisen todisteen esittämisestä, katselmuksen toimittamisesta sekä pääkäsittelyssä kuultavista asianosaisista ja todistajista sekä kuulemisen tavoista. Valmisteluun kuuluvat myös käytännön toimet pääkäsittelyjen järjestämiseksi kuten pääkäsittelyn ajankohdasta sopiminen sekä asianosaisten ja todistajien kutsuminen tähän tilaisuuteen.

Siinä tapauksessa, että asiassa ei ole tarpeen toimittaa pääkäsittelyä, asia ratkaistaan esittelystä. Tällöin esittelijä toimittaa ratkaisuun osallistuville tuomareille perehdyttäväksi käräjäoikeuden ratkaisun, asianosaisten vaatimukset perusteluineen, oman ratkaisuehdotuksensa ja tarvittaessa oikeudellisista kysymyksistä laatimansa muiston. Tämän lisäksi ainakin valmistelusta vastaava jäsen tutustuu jutun asiakirjavihkoon ja tarkistaa, että asiassa esitetyt vaatimukset ja vastaukset on kirjattu oikein konseptiin, tarkastaa ehdotuksen faktatiedot ja varmistaa, että ehdotus on valmisteltu riittävällä tavalla asian ratkaisemista varten. Tämän jälkeen tuomarit ja esittelijä kokoontuvat esittelyistuntoon, jossa esittelijä selostaa asian suullisesti ja perustelee ratkaisuehdotuksensa. Tuomarit keskustelvat asiasta ja ilmoittavat lopuksi kukin vuorollaan mielipiteensä asian ratkaisuksi. Esittelijä tekee saamiensa ohjeiden mukaan korjaukset konseptiin, minkä jälkeen konsepti ja jutun asiakirjat vielä kiertävät kokoonpanon jäsenillä tarkastettavana. Tuomiosta ja lopullisesta päätöksestä laaditaan taltio, jonka al-

lekirjoittavat ne, jotka ovat osallistuneet asian ratkaisemiseen. Asian esittelijä varmentaa taltion. Hovioikeus antaa ratkaisunsa kansliassa ja kappaleet ratkaisusta lähetetään asianosaisille.

Hovioikeuden pääkäsittely on menettelyltään soveltuvin osin pitkälti samanlainen kuin käräjäoikeudessa niiltä osin kuin asia on riitainen vielä hovioikeudessa. Pääkäsittelyssä on esitettävä suullisesti kaikki ne seikat, joihin asianosainen haluaa vedota, sillä vain ne otetaan huomioon ratkaisussa. Tämän jälkeen hovioikeus ottaa vastaan asiassa esitetävän todistelun ja käsittely päättyy asianosaisten puolesta esitettäviin loppulausuntoihin. Välittömästi istunnon jälkeen pidetään päätösneuvottelu. Päätösneuvottelujen pohjalta valmistelijana toimiva esittelijä tai jäsen kirjoittaa jutun ratkaisuluonnoksen perusteluineen, joka jutun asiakirjojen kanssa kiertää jäsenillä samalla tavalla kuten edellä esittelyjuttujen osalta on selostettu. Hovioikeuden tuomio on pääsääntöisesti annettava 30 päivän kuluessa pääkäsittelyn päättymispäivästä, ellei sitä julisteta päätösneuvottelun päätyttyä.

Esittelijällä on virkavastuu hänen esittelystään tehdystä ratkaisusta, ellei hän ole jättänyt eriävää mielipidettä. Sen sijaan pääkäsittelyssä esittelijä toimii valmistelijan ominaisuudessa eikä hän voi lausua eriävää mielipidettä kuten esittelyssä. Hovioikeuksissa esittelijät ovat viskaaleja tai asessoreita. Hovioikeuslain 6 §:n 1 momentin mukaan kelpoisuusvaatimuksena viskaalin ja asessorin virkaan on oikeustieteen kandidaatin tutkinto sekä kokemusta tuomarin tehtävistä. Riittäväksi kokemukseksi tuomarin tehtävistä on vakiintuneesti katsottu varatuomarin arvonimeen oikeuttavalla tavalla loppuun saakka suoritettu tuomioistuinharjoittelu. Lisäksi esittelijältä edellytetään pykälän 2 momentissa muun muassa hovioikeuden tuomiopiiriin väestön enemmistön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa, yksikielisessä hovioikeudessa toisen kielen tyydyttävää ymmärtämisen taitoa ja tyydyttävää suullista taitoa sekä kaksikielisessä hovioikeudessa toisen kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa.

Vuonna 2009 hovioikeudet ratkaisivat yhteensä lähes 12 000 asiaa. Keskimääräinen käsittelyaika asioissa, joita ei seuloitu, oli esittelyjen osalta 5,8 kuukautta ja pääkäsittelyissä 9,9 kuukautta.

Asian käsittely hallinto-oikeudessa

Hallinto-oikeus käsittelee eri viranomaisten hallintopäätöksistä tehtyjä valituksia. Lisäksi se ensi asteena käsittelee julkisoikeudellisiin oikeussuhteisiin liittyviä hallintoriita-asioita ja eräitä lastensuojelulain mukaisia asioita.

Yleisimpiä hallinto-oikeuden asiaryhmiä ovat sosiaali- ja terveydenhuolto (esimerkiksi lastensuojelu, toimeentulotuki, vammaispalvelu, mielenterveysasiat), maankäyttö ja rakentaminen, verotus, kunnallisasiat, ulkomaalaisasiat ja ympäristönsuojelu. Joissakin asiaryhmissä asiasta ei voi valittaa hallinto-oikeudelle ennen kuin valitus on käsitelty hallinnon sisäisessä oikaisuvaatimusmenettelyssä. Esimerkiksi veroasioissa haetaan ensin oikaisua verotuksen oikaisulautakunnalta, jonka jälkeen voidaan tarvittaessa hakea muutosta hallinto-oikeudelta.

Hallinto-oikeuksissa asiat ratkaistaan pääosin kirjallisesti, mutta myös suullisia käsittelyjä ja katselmuksia järjestetään. Suulliset käsittelyt ovat yleisimpiä lastensuojelu- ja ulkomaalaisasioissa, katselmukset vesi- ja ympäristöasioissa sekä maankäyttö- ja rakentamisasioissa.

Hallintolainkäytössä vallitsevan virallisperiaatteen mukaisesti hallinto-oikeuden on huolehdittava siitä, että asia tulee selvitettyksi, ja tarvittaessa osoitettava asianosaiselle tai päätöksen tehneelle hallintoviranomaiselle, mitä lisäselvitystä asiassa tulee esittää. Hallinto-oikeuden on hankittava viran puolesta selvitystä siinä laajuudessa kuin käsittelyn tasapuolisuus, oikeudenmukaisuus ja asian laatu sitä vaativat. Suullinen käsittely on osa asian selvittämistä ja valmistelua, jota voidaan jatkaa vielä suullisen käsittelyn jälkeenkin.

Hallinto-oikeuksissa asioiden esittelijöinä toimivat hallinto-oikeussihteerit ja notaarit sekä enenevässä määrin myös hallinto-oikeustuomarit. Kelpoisuusvaatimuksena hallinto-oikeussihteerin virkaan on oikeustie-

teen kandidaatin tutkinto, notaarin virkaan soveltuva korkeakoulututkinto. Kun asia on tullut vireille hallinto-oikeudessa, esittelijä valmistelee asian. Jos valituskirjelmä tai hakemus on puutteellinen, valittajalle tai hakijalle varataan tilaisuus sen täydentämiseen. Esittelijä hankkii tarvittavat viranomaisten kirjalliset lausunnot tai selvitykset ja huolehtii, että vastineet ja tarvittavat vastaselitykset hankitaan. Asiaa varten voidaan tilata myös muita asian selvittämiseksi tarpeellisia viranomaisen asiakirjoja, esimerkiksi verovalitusta varten asianomaisen henkilön tai yhtiön edellisten vuosien veroilmoituksia.

Asian esittelijä laatii ratkaistavana olevasta asiasta ratkaisuehdotuksen ja tarvittaessa esittelymuistion selvittelyä vaativista oikeuskysymyksistä. Ratkaisuehdotus on luonnos hallinto-oikeuden päätökseksi kaikkine siihen kuuluvine osineen. Asiakirjat ja ratkaisuehdotus kiertävät tuomarien tutkittavana, minkä jälkeen asia käsitellään istunnossa. Esittelijä esittelee asian suullisesti ja asia ratkaistaan käydyn keskustelun jälkeen. Laajemmat asiat vaativat useampia istuntoja ja asian lisäselvittelyä jatkoistuntoa varten. Istunnossa tehty ratkaisu kirjoitetaan päätökseksi, joka annetaan asian osapuolille tiedoksi allekirjoitusten jälkeen.

Hallinto-oikeus on yleensä päätösvaltainen kolmejäsenisenä. Yhden tai kahden tuomarin kokoonpanossa voidaan ratkaista tietyt laissa erikseen luetellut asiat. Kaikissa tapauksissa asiat ratkaistaan esittelystä.

Vuonna 2009 hallinto-oikeuksissa ratkaistiin lähes 22 000 asiaa. Keskimääräinen käsittelyaika oli 7,8 kuukautta.

1.2 Nykytilan arviointi

Tuomioistuinharjoittelijat ovat muodostaneet tärkeän käräjäoikeuksia ja tuomareita avustavan henkilöstövoimavaran. Tällä hetkellä harjoittelijoiden työtehtävät käräjäoikeuksissa muodostuvat pääasiassa summaarisien asioiden ja hakemusasioiden käsittelemisestä ja ratkaisemisesta käräjäoikeuden kansliassa tai istunnossa sekä tuomareiden avustamisesta ennen istuntoa. Lisäksi harjoitelli-

jat ovat toimineet rikosasioissa käräjäoikeuksien puheenjohtajina istunnossa yhden tuomarin kokoonpanossa ja muutamassa lautamieskokoonpanossa sekä ratkaisseet rikosasioita käräjäoikeuden kansliassa kirjallisessa menettelyssä. Alioikeusuudistuksen myötä erityisesti vaikeita juttuja on kuitenkin siirretty notaareilta pois ja alkuperäinen tehtävä toimia tuomarin sijaisena on menettänyt merkitystään.

Yhteistä notaarien toimenkuvalla on auskultointipaikasta ja notaarin tehtävien järjestämisestä riippumatta ollut oikeudellisten ongelmien hahmottamisen ja oikeudellisten ratkaisujen tekemiseen oppiminen ja totuttautuminen. Yleisesti voidaan todeta, että auskultointia tulevilla on vähän kokemusta oikeudellisesta ratkaisutoiminnasta, tuomioistuimen käytännöistä ja tuomioistuimen toimintaperiaatteista. Auskultointiaika lisää notaareiden tietomäärää ja oikeudellista osaamista merkittävästi. Opiskeluaikana yhteydet tuomioistuinlaitokseen jäävät vähäisiksi ja oikeudenkäyntien seuraamista kuuluu pakollisiin opintovaatimuksiin vähän. Tuomioistuinharjoittelun kautta saatava, sinänsä merkittävä oppi ja kokemus tuomioistuinlaitoksesta rajoittuvat nykyisellään vain käräjäoikeuksien toimintaan.

Käytännössä yliopisto-opetus ei varsinaisesti harjaannuta notaareja sellaisen oikeudellisen aineiston hallintaan, jota asian käsittely oikeudenkäynnissä ja lainkäyttötehtävissä edellyttää. Perustutkintoon johtava koulutus ei välttämättä anna riittäviä käytännön valmiuksia lainsoveltamistehtäviin ja valmiuksia prosessinjohtamiseen, oikeudelliseen argumentaatioon ja oikeudellisen problematiikan hahmottamiseen oikealla tavalla. Auskultoinnilla tätä puutetta on pyritty poistamaan.

Kiinteistöjen kirjaamisasioiden siirto Maanmittauslaitokselle vuoden 2010 alusta vähensi tuomioistuinharjoittelijoiden nykyisiä työtehtäviä käräjäoikeuksissa. Oikeusministeriön arvion mukaan noin 23 notaarin henkilötyövuotta sitoutui näihin pois siirtyneisiin kiinteistöasioihin. Vastaava määrä notaarityövuosia siirtyi tuolloin käräjäoikeuksilta maanmittauslaitokseen.

Työtehtävien muuttumisen myötä notaarien toimivaltuuksia on syytä kehittää. Käräjäoikeuksien toiminnan aikana on huomattu, että nykyiset toimivaltaa säätelevät aikarajat ovat liian ahtaita ja toimivaltaa antavat ajat liian pitkiä. Nykyisin käräjäoikeuslain mukaan notaari ei voi ensimmäisen kahden kuukauden aikana ratkaista omalla vastuullaan mitään asioita. Hän voi ainoastaan pitää pöytäkirjaa käräjäoikeuden istunnossa ja allekirjoittaa sellaisia asiakirjoja, joiden antamiseen ei liity ratkaisutoimintaa. Notaari voi saada asioiden ratkaisuoikeuden vasta oltuaan virassaan kaksi kuukautta. Tällöin laamanni voi määrätä notaarin toimittamaan avioliittoon vihkimisiä sekä ratkaisemaan kansliassa hakemusasioita ja riidattomia asioita, jotka koskevat tietyn määräistä saamista, hallinnan tai rikokoutuneen olosuhteen palauttamista taikka häätöä.

Virassa neljä kuukautta ollut notaari voi laamannin määräyksestä toimia käräjäoikeuden puheenjohtajana yhden tuomarin istunnossa hakemusasiassa sekä sellaisessa rikosasiassa, jossa rikoksesta tuomittava ankarin rangaistus on 1 vuosi 6 kuukautta vankeutta, mutta josta tuomitaan vain sakkorangaistus sekä sakon muuntorangaistusasiassa. Notaari voi toimia puheenjohtajana myös kirjallisessa menettelyssä, jossa rangaistukseksi voidaan tuomita vain sakkoa. Lisäksi notaari voi toimia puheenjohtajana saamista koskevassa yksinkertaisessa asiassa valmistelussa ja valmistelun yhteydessä pidettävässä pääkäsittelyssä.

Oikeustieteellisen tutkinnon suorittanut henkilö kykenee jo auskultoinnin alussa riskittä helpoimpien asioiden ratkaisemiseen. Nykyisistä aikarajoista on seurannut ”tyhjäkäyntiä” tuomioistuinharjoittelun alussa. Epäkohdaksi on havaittu se, että laamanni voi määrätä toimistosihteerin virkaa hoitavan oikeustieteen ylioppilaan ratkaisemaan tiettyjä asioita, mutta kyseinen henkilöä ei voikaan enää tutkinnon suorittuaan ja auskultoinnin aloittaessaan ratkaista samoja asioita. Kiinteistöasioiden käsittelyn siirryttyä maanmittauslaitokseen, on tämä ”tyhjäkäynti” notaarikauden alussa lisääntynyt.

Toisaalta käräjäoikeuksien yksikkökokojen suurentaminen antaa todennäköisesti parem-

mat mahdollisuudet kehittää myös harjoittelijoiden tehtäviä.

Käräjäoikeuslain esitöiden (HE 252/1992) mukaan määräyksen antaminen notaarille on harkinnanvaraista ja pykälässä mainitut ajat vähimmäisaikoja. Käytännössä notaareille on poikkeuksetta annettu laamannin toimesta määräys toimia edellä mainituissa asioissa kahden ja neljän kuukauden kuluttua tuomioistuinharjoittelun alkamisesta.

Nykyisten notaarin toimivaltaa koskevien säännösten mukaan laamanni saa määrätä notaarin toimimaan käräjäoikeuden puheenjohtajana yksittäisessä saamista koskevassa riitaasiassa, jota ei ole laatunsa tai laajuutensa vuoksi pidettävä vaikeana ratkaista. Tästä säännöksestä on ollut se seuraus, että joissain tapauksissa käräjäoikeuden laamanni ja hovioikeus ovat arvioineet jutun laadun tai laajuuden eri tavoin, jolloin hovioikeus on viran puolesta palauttanut jutun käräjäoikeuteen katsoen, ettei käräjäoikeuden kokoonpano ollut tuomionvoipa. Tästä on aiheutunut asianosaisille asian käsittelyn viivästystä ja tarpeettomia kuluja. Tavoitteena pitäisi olla, että tuomioistuimen kokoonpanoa koskevat säännöt eivät olisi tällä tavoin harkinnanvaraisia.

Tuomioistuinharjoittelua on tarkoitus laajentaa myös hovi- ja hallinto-oikeuksiin. Näissä tuomioistuimissa ja myös esim. maistraateissa ja kirkon palveluksessa on notaarin virkanimikkeellä olevia viranhaltijoita, jotka välttämättä eivät ole juristeja. Tämä on omiaan aiheuttamaan sekaannusta virkanimikkeissä.

Määräyksen notaariksi käräjäoikeuteen antaa nykyisin hovioikeus laamannin esityksestä. Käytännössä hovioikeudet ovat aina määränneet tehtävään laamannin esittämän henkilön. Tämän vuoksi nimittämismenettely on koettu tarpeettoman byrokraattiseksi. Samaan aikaan on korostettu tuomioistuinten itsenäisyyttä ja tulosvastuuta. Käytäntö on ristiriitainen tuomareiden nimittämisestä annetun lain kanssa, sillä tuon lain nojalla laamannilla on oikeus määrätä määräaikainen käräjätuomari enintään vuodeksi. Tämä oikeus on tullut laamannille käräjäoikeuslain säätämisen jälkeen. Tuossa yhteydessä ei tarkistettu muutoin laamannin nimitysvaltaa.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1 Tavoitteet

Tämän esityksen tavoitteena on korjata edellä kuvattujen muutosten ja kokemusten aiheuttamia epäkohtia. Tuomioistuinharjoittelijoiden toimivaltuuksien aikaistaminen, selvittäminen ja osittain laajentaminen on nähty nyt perustelluksi. Tuomioistuinharjoittelua suorittavan lakimiehen virkanimikkeeksi ehdotetaan kärjänotaaria. Lisäksi esitetään kärjäoikeuslakiin eräitä yksityiskohtia koskevia selvennyksiä mm. kärjänotaarin ja määräämiskäytännön kärkeä nimityksistä.

Tavoitteena on aikaistaa toimivaltaa siten, että kärjänotaarilla olisi toimivalta ratkaista yksinkertaisimpia asioita heti harjoittelun alettua ja vaikeampiakin asioita jo kahden kuukauden kuluttua harjoittelun alkamisesta. Laamannin määräys poistettaisiin eräiden asiaryhmien osalta kokonaisuudessaan ja kärjänotaari saisi ratkaisuoikeuden suoraan lain nojalla. Sen sijaan laamannille säilytettäisiin oikeus määrätä kärjänotaari toimimaan kärjäoikeuden puheenjohtajana tai jäsenenä yksittäisissä vaikeammassa asiassa.

Riita- ja hakemusasioiden osalta tarkoituksena ei ole laajentaa nykyistä käytäntöä.

Laajennus notaarin toimivaltaan olisi rikosasioiden yhden tuomarin kokoonpanossa käsiteltävien asioiden osalta rangaistusmaksimin nostaminen 1 vuosi 6 kuukaudesta kahteen vuoteen. Näissä asioissa kärjänotaari voisi tuomita rangaistukseksi edelleen ainoastaan sakkoa. Nyt ehdotettu muutos yhdenmukaistaisi toimivallan rikosasioissa samantyyppiseksi riippumatta siitä, ratkaistaanko asia istunnossa vai kirjallisessa menettelyssä.

Tarkoituksena ei ole tässä yhteydessä laajentaa kärjänotaarien toimivaltaa siten, että he voisivat ratkaista kärjäoikeudessa rikosasioita niissä tapauksissa, kun asia on saatettu kärjäoikeuden käsiteltäväksi rikosmenettelystä annetun lain 12 §:n mukaisesti. Kärjänotaarin toimivalta tulee laajenemaan edellä kuvatulla tavalla siinä vaiheessa, kun eduskunnan jo hyväksymät lait (laki sakon ja rikosmenettelyä koskeva laki 754/2010 sekä laki kärjäoikeuslain 17 §:n muuttamisesta 777/2010) tulevat voimaan.

Lakien voimaantulon myötä notaari voi lisäksi yhden tuomarin kokoonpanossa tuomita rikosmenettelyä koskevia asioita. Nämä lainmuutokset tulevat voimaan erikseen säädettävällä lailla, todennäköisesti vasta vuonna 2013 tai 2014. Nyt ehdotetut muutokset kärjänotaarien toimivaltaan tulee ottaa huomioon siinä yhteydessä, kun lakia 777/2010 koskevaa voimaantulosäännöstä laaditaan.

Kaksi kuukautta virassa ollut kärjänotaari tarvitsisi edelleen laamannin määräyksen olla yksittäisessä asiassa jäsenenä kärjäoikeuden eri kokoonpanoissa ja toimia puheenjohtajana rikosasiassa lautamieskokoonpanossa. Nykyisiä sääntöjä ei ole tarkoitus muuttaa muutoin kuin kärjänotaarin yksin ratkaistavien riita-asioiden osalta. Näiden suhteen on tavoitteena säätää toimivalta niin, että kärjänotaari on toimivaltainen, jos laamanni on harkinnut asian olevan sellainen, että kärjänotaari kykenee sen ratkaisemaan. Ylempi tuomioistuin ei voisi enää tällä perusteella katsoa, ettei kärjäoikeus ollut tuomionvoipaa.

Edelleen on tavoitteena yhdenmukaistaa laamannin oikeutta määrätä määräämiskäytännön kärkeä nimityksistä. Tuomareiden nimityksistä annetun lain mukaan laamannilla on nykyisin oikeus määrätä määräämiskäytännön kärkeä nimityksistä. Tätä oikeutta on tarkoitus laajentaa niin, että laamannilla olisi oikeus määrätä määräämiskäytännön kärkeä nimityksistä.

Tavoitteena on monipuolistaa ja laajentaa tuomioistuinharjoittelua siten, että osa harjoittelusta voidaan suorittaa hovi- ja hallinto-oikeuksissa. Esitys sisältää tuomioistuinharjoittelijoiden toimivaltaa koskevat säännökset hovi- ja hallinto-oikeuksissa.

Yhtenä tuomioistuinharjoittelun kehittämisen tavoitteena on ollut harjoittelun koulutuksellisuuden lisääminen. Nyt ehdotettujen lainmuutosten lisäksi ehdotetaan annettavaksi valtioneuvoston asetus tuomioistuinharjoittelusta. Asetuksessa määriteltäisiin pääpiirteet kärjänotaarille annettavasta koulutuksesta. Tuomioistuinharjoittelu tulee perustumaan harjoittelun etenemistä kuvaavaan yhtenäisiin aihekokonaisuuksiin sisältävään harjoittelusuunnitelmaan. Harjoittelu tulee ole-

maan ohjattua ja harjoittelija saa palautetta harjoittelustaan. Jokaiselle käräjänotaarille määrättävän ohjaajan (tutortuomarin) antaman opastuksen lisäksi käräjänotaareilla olisi mahdollisuus osallistua harjoittelupaikassa järjestettävään sisäiseen koulutukseen. Kukin tuomioistuin järjestäisi käräjänotaareille tarkoitettua koulutusta heidän toimivaltaansa kuuluvista asiaryhmistä. Oikeusministeriö järjestäisi yhteistyössä tuomioistuimien kanssa tuomioistuimien sisäisen koulutuksen lisäksi erillisiä käräjänotaaripäiviä joko valtakunnallisesti tai hovioikeuspiireittäin. Näissä käsiteltäisiin harjoittelun sisältöä ja siitä saatuja kokemuksia tutorien ja vertaisoppimisen kautta sekä tuomarin rooliin ja ammattiin kuuluvia aiheita, ajankohtaisia oikeudellisia kysymyksiä ja erityisesti harjoittelussa usein esille tulevia teemoja. Käräjänotaareille järjestettävän koulutuksen lisäksi tutortuomareille järjestettäisiin koulutusta ohjaajana toimimisesta, harjoittelusuunnitelman laatimisesta ja muista ohjaajan tehtäviin liittyvistä asioista.

2.2 Keskeiset ehdotukset

Harjoittelu käräjäoikeudessa

Esityksessä ehdotetaan muutoksia käräjäoikeuslakiin. Notaarin virkanimike muutettaisiin käräjänotaariksi. Käräjänotaarin nimitäminen ehdotetaan siirrettäväksi käräjäoikeuden laamannin tehtäväksi ja käräjänotaarin toimivaltaa ratkaista asioita omalla vastuullaan muutettaisiin osittain. Tarkoituksena on selventää ja laajentaa käräjänotaarien toimivaltaa ja muuttaa lainsäädäntöä siten, että käräjänotaari saa toimivallan tiettyihin asioihin suoraan lain nojalla heti harjoittelun alussa ja tiettyihin asioihin oltuaan virassa kaksi kuukautta. Käräjänotaarin määrääminen käräjäoikeuden puheenjohtajaksi tai jäseneksi yksittäisiin vaikeampiin asioihin pidettäisiin edelleen laamannin päätösvallassa.

Heti harjoittelun alettua käräjänotaari saisi ilman eri määräystä toimittaa avioliittoon vihkimisiä ja rekisteröidä parisuhteen sekä käsitellä ja ratkaista käräjäoikeuden kansliassa oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 ja 14

§:ssä tarkoitettuja ns. summaarisia asioita ja hakemusasioita.

Oltuaan virassaan kaksi kuukautta käräjänotaari saisi niin ikään ilman eri määräystä toimia käräjäoikeuden puheenjohtajana:

a) yhden tuomarin istunnossa hakemusasiassa;

b) yhden tuomarin istunnossa rikosasiassa, jossa mistään syytteessä tarkoitettu yksittäisestä rikoksesta ei syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä ole säädetty muuta tai ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai vankeutta enintään kaksi vuotta eikä vastaaja ole syytteessä tarkoitettun rikoksen johdosta vangittuna, matkustuskiellossa tai virantoimituksesta pidätettynä; tällöin rangaistukseksi ei kuitenkaan voida tuomita muuta tai ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa;

c) oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 5 a luvussa tarkoitettussa kirjallisessa menettelyssä, jossa tällöin rangaistukseksi ei kuitenkaan voida tuomita muuta tai ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa; ja

d) yhden tuomarin istunnossa sakon muun-
torangaistusta koskevassa asiassa.

Laamannin määräyksestä kaksi kuukautta virassa ollut käräjänotaari voisi olla yksittäisessä asiassa;

1) käräjäoikeuden puheenjohtajana riita-asiassa, joka koskee asuinhuoneiston vuokrausta, tai jossa riidan kohteena oleva rahamäärä taikka omaisuuden tai etuuden arvo on enintään 20 000 euroa,

2) jäsenenä oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 1 §:n 2 momentissa ja 2 §:ssä tarkoitettussa kokoonpanossa;

3) jäsenenä oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 3 §:ssä tarkoitettussa kokoonpanossa;

4) jäsenenä oikeudenkäymiskaaren 6 luvun 1 §:ssä ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 luvun 11 §:ssä tarkoitettussa tapauksessa ja

5) toimia puheenjohtajana oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettussa kokoonpanossa rikosasiassa, jossa mistään syytteessä tarkoitettu yksittäisestä rikoksesta ei syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä ole säädetty muuta tai ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai vankeutta enintään kaksi vuotta eikä vastaaja ole

syytteessä tarkoitetun rikoksen johdosta vangittuna, matkustuskiellossa tai virantoimituksesta pidätettynä.

Sisällöllisinä muutoksina nykyiseen sääntelyyn olisi se, että osa toimivallasta johtuisi suoraan laista ja laamannin määräys olisi tarpeen vain yksittäisten asioiden kohdalta. Käräjänotaarin toimivaltaa toimia puheenjohtajan rikosasioissa yhden tuomarin kokoonpanossa laajennettaisiin niin, että käsiteltävästä rikoksesta lain mukaan tuleva enimmäisrangaistus nousisi nykyisestä yhdestä vuodesta kuudesta kuukaudesta kahteen vuoteen. Lisäksi käräjänotaarin oikeus toimia yksin puheenjohtajana riittäisessä riita-asiassa säädeltäisiin kokonaan uudelleen. Muilta osin ei esitetä muutoksia nykyisiin notaarin toimivaltaa koskeviin säännöksiin.

Harjoittelu hovi- ja hallinto-oikeudessa

Esityksen mukaan harjoittelu olisi monipuolisuuden lisäämiseksi syytä laajentaa hovi- ja hallinto-oikeuteen. Näin vastavuoroista tuntemusta yleisen tuomioistuimen oikeudenkäyntimenettelyn ja hallintolainkäyttömenettelyn välillä voitaisiin lisätä. Monipuolisempi auskultointi avaisi harjoittelijalle jatkossa laajemmat mahdollisuudet hakeutua tuomioistuinlaitoksen eri työtehtäviin ja osaltaan helpottaisi myös harjoittelijan omaa uravalintaa. Myös tuomarin uralla on korostettu monipuolisen työkokemuksen tärkeyttä. Hovi- ja hallinto-oikeuksissa harjoittelijat työskentelisivät lähinnä nykyisiä esittelijäntehtäviä vastaavissa tehtävissä valmistellen asioita mahdollisimman monipuolisesti. Tehtävien vaativuutta voitaisiin vähitellen lisätä portaittain harjoittelun edetessä.

Harjoittelijalla olisi mahdollisuus saada kokemusta kahdesta erilaisesta prosessista eli kokemusta yleisen tuomioistuimen menettelystä käräjäoikeudessa ja hallintolainkäytöstä hallinto-oikeudessa tai vaihtoehtoisesti muutoksenhakuprosessista toisessa oikeusasteessa hovioikeudessa.

Harjoittelija pääsisi hovi- tai hallinto-oikeudessa esittelemään asioita kollegiaalisessa päätöksentekomenettelyssä. Harjoittelijalla olisi pohjana käräjäoikeuden tai hallintoviranomaisen ratkaisu, jota hän joutuisi

analysoimaan suhteessa valitukseen ja vastauksiin. Lisäksi hän joutuisi työstämään ratkaistavista oikeuskysymyksistä muistion, johon hän lisäisi oman pohdintansa jaettavaksi ratkaisuun osallistuville jäsenille. Kollegiaalisessa päätöksenteossa hovioikeudessa ja hallinto-oikeudessa ratkaisuun osallistuvien jäsenten näkökulmat asiaan tulevat esille päätösneuvottelussa, jossa ratkaisukokoonpanon jäsenet keskustelevat ratkaistavina olevista kysymyksistä ja lausuvat kantansa niihin. Näin harjoittelija saisi kokemusta siitä, miten asioita voidaan arvioida useammasta ja mahdollisesti myös eri näkökulmista. Samalla hän saisi välittömän palautteen oman työnsä onnistumisesta.

Hallinto-oikeudet antavat oikeusturvaa yksityisille suhteessa julkista valtaa käyttäviin viranomaisiin (esimerkiksi verotus, sosiaaliturva) tai yksityisten välillä (esimerkiksi ympäristö, rakentaminen). Nämä lähtökohdat yhdistettyinä valitusviranomaisen selvittämisvelvollisuuteen ja muuhun virallisperiaatteesta johtuvaan toimintatapaan antavat harjoittelijalle tilaisuuden tarkastella tuomioistuinmenettelyä osittain eri näkökulmasta kuin yleisissä tuomioistuimissa.

Käräjänotaarin tehtävänä hallinto-oikeudessa olisi alun orientoitumisvaiheen jälkeen valmistella ja esitellä hänelle jaetut asiat, alussa tutorinsa ohjauksessa. Arvioitaessa käräjänotaarille jaettavien asioiden vaativuustasoa on otettava huomioon asioiden aineellisen sisällön ja hallintolainkäytön menettelyjen erilaisuus suhteessa käräjäoikeuteen, mutta myös se, että käräjänotaarilla on jo hallinto-oikeuteen tullessaan kokemusta tuomarintyöstä käräjäoikeudessa, mikä edesauttaa uusiin tehtäviin paneutumista. Harjoittelun koulutuksellisuus edellyttää, että tehtävien haasteellisuus lisääntyy harjoittelun edetessä. Monipuolisen kokemuksen saavuttamiseksi on tarpeellista, että käräjänotaarilla on tilaisuus tutustua hallinto-oikeudessa useampaan asiaryhmään. Siksi voi olla tarpeen, asiaryhmien jakautumisesta eri jaostoille riippuen, että käräjänotaari siirtyy harjoitteluaikansa kuluessa jaostolta toiselle ja siten myös muihin kokoonpanoihin kuin missä hänen tutorinsa on. Harjoittelijan ohjaaminen laajenee tutorin lisäksi käytännön tilanteissa

ainakin esiteltävän jutun tarkastavalle jäsenelle sekä kyseistä asiaryhmää tunteville kollektoreille esittelijöille.

Hovioikeuden muutoksenhakuasioissa juridinen ongelmanasettelu on usein käräjäoikeutta korostuneempaa sinne saapuvien juttujen valikoitumisen vuoksi. Harjoittelijalle avattaisiin mahdollisuus laajentaa näkemystään hovioikeudessa esimerkiksi seuraamalla ja avustamalla vaativien ja laajojen asioiden käsittelyä esittelyyn tai pääkäsittelyyn valmistautumisesta tuomion antamiseen saakka. Lisäksi harjoittelijalle jaettaisiin valikoituja monipuolisia juttuja, jotka harjoittelija esittelisi tai joissa hän toimisi valmistelijana pääkäsittelyssä. Kansalaisten oikeusturvanäkökohdat sekä hovioikeuden asema toisena oikeusasteena huomioon ottaen harjoittelijan itsenäinen toimivalta rajattaisiin kuitenkin yksittäisiin juttuihin, joiden valinnasta vastaisi viime kädessä osaston hovioikeudenlaamanni.

Hovioikeusharjoittelun aikana harjoittelijalla olisi työnkuuluun ja työmenetelmiin perehtymisen ohella mahdollisuus syventää taitojaan erityisesti oikeudellisen tiedon hankinnan ja käsittelyn, oikeudellisen arvioinnin ja ratkaisun perustelemisen osalta. Myös mahdollisuudet perehtyä EU-oikeutta ja ihmisoikeussopimuksia koskeviin oikeuskysymyksiin saattaisivat olla käräjäoikeutta lukuisampia. Juttujen keskimääräisiin käsittelyaikoihin nähden lyhyt harjoittelu-aika korostaisi harjoittelusuunnitelman merkitystä, koska harjoittelijan mahdollisuudet olla mukana saman jutun käsittelyssä läpi koko hovioikeusvaiheen olisi varsin rajallinen. Harjoittelijalle tulisi lisäksi järjestää mahdollisuus osallistua oikeusministeriön järjestämään lainkäyttöhenkilökunnalle suunnattuun alueelliseen koulutukseen sekä eri hovioikeuspiirien laatutyöhön ja sitä tukevaan täydennyskoulutukseen. Avautuvien harjoittelupaikkojen puitteissa tuomioistuinharjoittelijalla olisi valintansa mukaan mahdollisuus saada aikaisempaa kokonaisvaltaisempi ja kattavampi käsitys yleisten tuomioistuinten tarjoamasta oikeussuojasta ja menettelyta-voista.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Notaareille nykyisin maksettavan istuntolisän maksamisen edellytykset aikaistuvat, jolloin mainittua lisää maksettaisiin yhteensä noin 40 000 euroa nykyistä enemmän. Käräjänotaareille ja tutortuomareille ehdotettu koulutus aiheuttaisi vuosittain jonkin verran lisäkustannuksia.

3.2 Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Esitetyillä muutoksilla aikaistettaisiin ja selkeytettäisiin käräjänotaareiden toimivaltaa koskevia säännöksiä. Tästä seuraa käräjänotaareiden työpanoksen joustava ja tehokas käyttö käräjäoikeuksissa ja mahdollisuus organisoida käräjäoikeuden sisäistä toimintaa tehokkaammaksi ja jakaa juttuja niiden laadun ja laajuuden perusteella tarkoituksenmukaisesti. Muutoksilla ei sellaisenaan ole henkilöstövaikutuksia käräjäoikeuksissa.

Oikeusministeriö sopisi hallinto- ja hovioikeuksien kanssa niistä määräaikaista virkasuhteista, joissa harjoittelu voitaisiin suorittaa. Osa hallinto-oikeuksista on alustavasti ilmoittanut valmiutensa käyttää vapautuvia notaarien ja hallinto-oikeussihteerien virkoja harjoittelupaikkojen luomiseksi. Harjoittelijan työpanosta ei voitaisi tuottavuudeltaan rinnastaa esittelijöiden työpanokseen ja harjoittelujärjestelmän laajentaminen kuluttaisi hovi- ja hallinto-oikeuksissa huomattavasti myös vakituisen henkilöstön työpanosta, erityisesti tutortuomareiden sekä muiden harjoittelijaa opastavien ja kouluttajina toimivien tuomareiden ratkaisukapasiteettia. Hovi- ja hallinto-oikeuksien osalta uudistusta ei olisi mahdollista toteuttaa kustannusneutraalisti. Työterveyslaitoksen tekemän tutkimuksen (Korkeimman oikeuden selvityksiä 1/2010) mukaan tilanne hovioikeuksissa on jo ennestään yleisistä tuomioistuimista kuormittavin ja muun muassa esittelijöillä on esiintynyt erityisen paljon stressioireita, uupumusasteista väsymystä ja kyynistymistä. Harjoittelun laajentaminen ei saisi heikentää tuomioistuimien toimintakykyä, tuloksellisuutta eikä pidentää käsittelyaikoja taikka muutoin vaa-

rantaa kansalaisten oikeusturvaa. Harjoittelun laajentamiseen olisi osoitettava riittävät henkilöstöresurssit.

3.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Tuomioistuinharjoittelun ulottaminen käräjäoikeutta laajemmalle avaa lakimieskunnalle mahdollisuuden hankkia monipuolisempi kuva tuomioistuinlaitoksesta. Tämä hyödyttää tuomioistuimia tulevaisuuden rekrytoinneissa ja luo edellytykset joustavammalle liikkuvuudelle tuomioistuinten välillä. Tuomioistuinten menettelytapojen ja työskentelyperiaatteiden tunteminen on tärkeää myös tuomioistuintoimintaa sivuavissa lakimiesammateissa. Hallintolainkäytön parempi tuntemus erityisesti asianajajakunnan piirissä sekä kuntien ja valtionhallinnon lakimiesviroissa edistää sujuvaa prosessin kulkua hallinto-oikeuksissa.

Toimivaltasäännösten laajennukset saattavat jossain määrin lisätä käräjänotaareiden ratkaisemien riita-asioiden määrää. Nykyisten säännösten mukaisesti tuomareiden ratkaistavaksi kuuluu joukko sellaisia asioita, jotka laatunsa ja laajuutensa puolesta sopisivat hyvin käräjänotaarin ratkaistavaksi. Ainakin osa tällaisista asioista voidaan ehdotettujen säännösten mukaan siirtää käräjänotaarin ratkaistavaksi. Tämä edesauttaa tehokkaan ratkaisutoiminnan järjestämistä, eikä siitä aiheudu oikeusturvan heikentymisen

vaaraa. Samalla käräjänotaarit saavat tärkeää kokemusta tuomarin tehtävistä.

Rikosasioita koskeva toimivallan laajennus tuo joukon uusia rikoksia käräjänotaarin ratkaistavaksi istunnossa. Tällaisia ovat esimerkiksi pahoinpitely, kuolemantuottamus, törkeä vammantuottamus, laiton uhkaus ja ampuma-aserikos. Ehdotettu muutos merkitsee kuitenkin vain toimivaltasäännösten yhdenmukaistamista samanlaiseksi riippumatta siitä ratkaistaanko asia istunnossa vai kirjallisessa menettelyssä. Molemmissa tapauksissa käräjänotaari saa tuomita rangaistukseksi edelleenkin vain sakkooa.

4 Asian valmistelu

4.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Esitys on valmisteltu oikeusministeriön 23.2.2010 asettamassa työryhmässä.

Työryhmä luovutti oikeusministeriölle 15.6.2010 ensimmäisen mietintönsä Tuomioistuinharjoittelijan toimivalta (oikeusministeriön työryhmämietintö 58/2010). Toisen mietintönsä Tuomioistuinharjoittelun kehittäminen (oikeusministeriön työryhmämietintö 76/2010) työryhmä luovutti oikeusministeriölle 4.11.2010. Kummastakin mietinnöstä pyydettiin lausunnot 46 eri viranomaiselta ja järjestöltä.

Esitys on viimeistelty työryhmämietintöjen ja niistä saatujen lausuntojen pohjalta virkautena oikeusministeriössä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Käräjäoikeuslaki

3 a §. Pykälän toisen momentin mukaan kärjäviskaalin on oltava oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut henkilö. Nykyisin oikeustieteellisen ylemmän loppututkinnon nimike on oikeustieteen maisterin tutkinto. Voimassa olevassa laissa oleva määrittely ei siis vastaa nykyisen tutkinnon nimeä. Sen vuoksi ehdotetaan kyseisestä lainkohta muuttettavaksi niin, että kärjäviskaalilta vaadittava tutkinto kattaisi nämä molemmat tutkintonimikkeet. Tässä yhteydessä ei vielä oteta kantaa tulevaisuudessa mahdollisesti toteutettavan yliopistollisten tutkintojen uudistuksen aiheuttamiin muutoksiin tuomarin virkaan edellytettävän tutkinnon sisällöstä.

Lainkohdan kolmannen momentin mukaan kärjäviskaalin nimittää hovioikeus. Tätä on käytännössä tulkittu eri tavoin, kun on ollut kyse määräaikaisen kärjäviskaalin nimittämisestä. Ainakin osa hovioikeuksista on tulkinnut säännöstä niin, että hovioikeus nimittää myös määräaikaisen kärjäviskaalin. Tämä tulkintaepäselvyys on tarkoitus poistaa ja antaa laamannille mahdollisuus nimittää määräaikainen kärjäviskaali. Tuomareiden nimittämisestä annetun lain 18 §:n 2 momentin 2) kohdan nojalla laamannilla on oikeus nimittää vuotta lyhyemmäksi ajaksi tuomari tai maaoikeusinsinööri kärjäoikeuteen. Tätä säännöstä on toisessa yhteydessä ehdotettu muutettavaksi niin, että laamannin nimitysoikeus laajenisi niin, että hän voisi nimittää määräaikaisen tuomarin enintään vuodeksi. Kun laamannilla on jo nyt oikeus määräaikaisen kärjätuomarin nimittämiseen, olisi yhdenmukaista ja loogista, että hänellä olisi oikeus nimittää myös kärjäviskaali. Kärjäviskaalin rajoitetun toimivallan vuoksi laamannin nimitysvaltaa ei ole syytä rajoittaa vain yhteen vuoteen. Käytännössä kärjäviskaalit vaihtuvat usein tai hoitavat muuta vir-

kaa. Joustavan nimitysmenettelyn turvaamiseksi ehdotetaan, että määräaikaisen kärjäviskaalin nimittäisi aina laamanni määräajan pituudesta riippumatta.

Kun tässä esityksessä myöhemmin esitetään myös määräjäksi nimitettävän kärjänotaarin nimittämisen siirtämistä laamannille, olisi yhdenmukaista, että laamannilla olisi oikeus määrätä määräaikainen kärjäviskaali. Vakinaisen kärjäviskaalin nimittämisestä päättäisi edelleen hovioikeus.

3 b §. Lainkohta koskee kärjäviskaalin toimivaltaa, joka on sidottu kärjänotaarin toimivaltaa. Tätä periaatetta ei ole tarkoitus muuttaa. Myöhemmin tässä esityksessä esitetään kärjänotaarin toimivallan määrittämistä niin, että osa toimivallasta perustuu suoraan lakiin ja osa laamannin määräykseen. Tämä muutos on silloin tarpeen tehdä myös kärjäviskaalin toimivaltaa koskevaan säännökseen.

4 §. Tarkoitus on esittää tuomioistuinharjoittelun laajentamista myös hovi- ja hallinto-oikeuksiin, joissa jo nyt on notaarin nimikkeellä toimivia virkamiehiä. Heiltä ei välttämättä vaadita oikeustieteellistä tutkintoa ja heidän tehtävänsä ovat osin muuta kuin tuomioistuinharjoittelijan tehtäviksi suunniteltuja töitä. Notaarin nimikkeellä olevia virkamiehiä on myös maistraateissa ja kirkon palveluksessa. Näistä seikoista johtuen on perusteltua väärinkäsitysten välttämiseksi muuttaa tuomioistuinharjoittelua suorittavan henkilön virkanimike kärjänotaariksi.

Kärjänotaarilta edellytettävä oikeustieteellinen tutkinto on syytä määrittää samalla tavoin kuin 3 a §:ssä ehdotetaan edellytettäväksi kärjäviskaalilta. Tuomarin valan tai sitä vastaavan vakuutuksen antaminen ehdotetaan säilytettäväksi hovioikeudella. Tämä vakiintuneeseen perinteeseen ja valan tai vakuutuksen antamiseen liittyvän eettisen velvoittavuuden merkitykseen nähden nykyinen käytäntö on syytä säilyttää.

Lainkohdan toiseen momentin ehdotetaan lisättäväksi kärjänotaarin henkilökohtaisia

ominaisuuksia koskeva määrittely. Pyrkimyksenä on saada käräjänotaarin tehtäviin sellaisia henkilöitä, jotka täyttävät lainkäyttötehtävissä tarvittavat henkilökohtaiset ominaisuudet, kuten esim. harkitsevaisuus, oikeamielisyys ja uskottavuus ja joilla on soveltuvuus oikeudelliseen ratkaisutoimintaan. Näillä tarkoitetaan hakijan opintomenestyksen ja mahdollisten jatko-opintojen perusteella saavutettua oikeudellista osaamista, prosessi- ja aineellisoikeudellista asiantuntemusta sekä kykyä tunnistaa, analysoida ja ratkaista oikeudellisia ongelmia. Lisäksi hakijan aikaisemman työkokemuksen ja siihen rinnastettavan muun kokemuksen perusteella tulisi arvioida hänen soveltuvuuttaan oikeuslaitoksen lainkäyttötehtäviin. Hakijan motivaatiota työskennellä jatkossa oikeuslaitoksen palveluksessa voitaisiin valintatilanteessa myös selvittää. Tuomioistuinharjoittelun eräänä tavoitteenahan on kasvattaa juristeja oikeuslaitoksen erilaisiin lakimiestehtäviin.

4 a §. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vain teknisluonteinen korjaus tuomioistuinharjoittelua käräjäoikeudessa suorittavan notaarin virkanimikkeeseen.

14 §. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi teknisluonteinen korjaus tuomioistuinharjoittelua käräjäoikeudessa suorittavan notaarin virkanimikkeeseen ja toinen muutos johtuen oikeustieteellisen tutkinnon nimikkeen muutoksesta.

Pykälän 2 momentin mukaan tuomioistuinharjoittelun kokonaispituus olisi edelleen yksi vuosi. Tarkoituksena on, että harjoittelu suoritettaisiin yhden vuoden aikana. Tuomioistuinharjoittelu suoritettaisiin työskentelmällä käräjäoikeudessa, hovioikeudessa ja hallinto-oikeudessa. Harjoittelija toimisi näissä tuomioistuimissa lakimiehen tehtävissä niiden toimivaltuuksien puitteissa, mitä käräjäoikeuslaissa, hovioikeuslaissa ja hallinto-oikeuslaissa säädetään.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan jokaiselle harjoittelijalle nimitettäväksi henkilökohtainen tutortuomari, jollaisena voisi toimia myös vakinaisessa virassa oleva käräjäviskaali. Tutortuomarilla tulisi olla useamman vuoden kokemus kyseisen tuomioistuimen toiminnasta. Harjoittelijoille tulisi kuitenkin järjestää mahdollisuus työskennellä useampi-

en henkilöiden kanssa. Tutortuomari voisi vaihtua harjoittelun aikana.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan myös, että harjoittelupaikassa laadittaisiin harjoittelusuunnitelma. Harjoittelusuunnitelman tulisi sisältää harjoittelun tavoitteet ja tehtävät kussakin harjoitteluvaiheessa, perehdyttämisen ja kouluttamisen käsiteltäviin asiaryhmiin, työtehtävien seurannan, palautteen antamisen sekä muut harjoittelun kannalta keskeiset seikat.

Suunnitelmassa tulisi olla maininta kaikista niistä tehtävistä, joita harjoittelija tekee ja miten nämä on vaiheistettu niin, että harjoittelu olisi jäntevä kokonaisuus. Tehtävien tulisi alkuvaiheessa olla tuomioistuimen toimintaan perehdyttäviä. Tehtävien vaatimustaso voisi kasvaa harjoittelijan kokemuksen myötä. Edelleen tehtävien tulisi olla niin monipuolisia, että harjoittelija saa riittävän kuvan koko tuomioistuimen toiminnasta. Suunnitelmassa kuvattaisiin myös harjoittelijalle annettava koulutus sekä sen sisältö ja vaiheistus. Samoin harjoittelun ohjaus ja seuranta kuuluisivat harjoittelusuunnitelmassa mainittaviin asioihin.

Pykälän 4 momentin mukaan harjoittelijalle voitaisiin perustellusta syystä myöntää lupa keskeyttää harjoittelu ja taata sen jatkaminen myöhemmin samassa paikassa. Keskeyttämisperusteena tulisi sairauden lisäksi hyväksyä esimerkiksi myös vanhemmuuteen liittyvät perhevapaat. Palkallinen vuosiloma ei voisi pidentää yhden vuoden mittaista harjoittelujaksoa.

Pykälän 5 momentin mukaan varatuomarin arvonimen myöntäisi aina hovioikeus. Tällä tarkoitetaan sitä hovioikeutta, jonka tuomiopiirissä harjoittelu on suoritettu loppuun.

15 §. Pykälään tehtäisiin teknisluonteinen korjaus tuomioistuinharjoittelua käräjäoikeudessa suorittavan notaarin virkanimikkeeseen ja siirrettäisiin käräjänotaarin nimitysoikeus hovioikeudelta käräjäoikeuden laamannille. Tämä on perustelua samoista syistä kuin mitä edellä on esitetty määräaikaisen käräjäviskaalin nimittämisen osalta. Lisäksi käytännössä on todettu, että poikkeuksetta hovioikeudet ovat nimittäneet notaariksi laamannin ehdottaman henkilön, jolloin notaarin nimitämismenettely on koettu muodollisuudeksi

ja nimittäminen on aiheuttanut hovioikeudelle vain lisätyötä.

16 §. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin teknisluonteinen korjaus tuomioistuinharjoittelua käräjäoikeudessa suorittavan notaarin virkanimikkeeseen.

17 §. Ehdotuksessa on tarkoitus selventää ja osin laajentaa nykyisiä säännöksiä. Lähtökohtana on, että käräjänotaari voisi heti harjoittelunsa alusta alkaen toimittaa avioliittoon vihkimisiä sekä ratkaista itsenäisesti yksinkertaisia, selviä ja riidattomia asioita suoraan lain nojalla ilman laamannin määräystä.

Notaarit ovat voineet jo voimassa olevan lain mukaan myös rekisteröidä parisuhteen. Rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 4 §:n mukaan parisuhteen rekisteröi siviilivihkimisen toimittamiseen oikeutettu viranomainen. Tämä viranomainen määrittää avioliittolain 17 a §:ssä, jonka mukaan siviilivihkimisen on velvollinen toimittamaan muiden muassa käräjäoikeuden notaari, joka on käräjäoikeuslain (581/1993) nojalla määrätty toimittamaan vihkimisiä. Tämä toimivaltuus on niin ikään tarkoitus säilyttää.

Avioliittolakia esitetään muutettavaksi tässä yhteydessä niin, että käräjänotaarilla käräjäoikeudessa toimiessaan olisi suoraan lain nojalla toimivalta toimittaa vihkimisiä.

Nykyisessä laissa olevan kahden kuukauden raja on koettu epäloogiseksi siinä suhteessa, että laamanni voi määrätä kansliahenkilökuntaan kuuluvan ratkaisemaan omalla vastuulla tiettyjä asioita, mutta vastaavaa mahdollisuutta ei ole, jos samoja asioita käsittelee oikeustieteellisen loppututkimuksen suorittanut notaari. Lisäksi käytännössä on havaittu, että nykyinen kahden kuukauden aikaraja aiheuttaa tehottomuutta ja epätarkoituksenmukaisuutta työjaossa. Ensimmäiset kaksi kuukautta notaarikaudesta on koettu jossain määrin aiheuttavan tyhjäkäyntiä. Tämä korostuu, kun kiinteistöasiat on siirretty maanmittauslaitokseen.

Käräjänotaarin toimivaltaan harjoittelukauden alussa kuuluvat yksinkertaiset ja selvät asiat ovat yleensä massaluonteisia summaarisia asioita tai hakemusasioita, jotka käräjänotaari koulutuksensa perusteella kykenee ratkaisemaan ilman, että mitenkään etukäteen selvitetäisiin niiden sisältöä tai vaikeutta.

Tämän vuoksi on tarpeetonta, että näitä asioita varten annettaisiin käräjänotaarille eri määräys. Joustavaa ja tarkoituksenmukaista on, että toimivalta tulisi suoraan lain säännöksestä. Tästä huolimatta laamanni tai käräjänotaarien ohjaajana toimiva käräjätuomari voi harkitessaan ottaa käräjänotaarille jaetun jutun käsiteltäväkseen tai jakaa sen kokeneemmalle käräjänotaarille tai tuomarille.

Esityksessä on rajattu edelleenkin käräjänotaarin toimivaltaa rikosasioiden ja vaikeimpien riita- ja hakemusasioiden käsittelemisessä siten, että käräjänotaari on toimivaltainen ratkaisemaan näitä asioita oltuaan virassaan kaksi kuukautta nykyisen neljän kuukauden sijasta. Tähän on samat perusteet kuin edellä on esitetty heti harjoittelun alusta saatavan kelpoisuuden osalta. Toimivalta määrittää nyt niin, että käräjänotaari voi ratkaista tässä tarkoitettut asiat oltuaan käräjänotaarina vähintään kaksi kuukautta. Tämä ei estä sitä, että laamanni voi antaa määräyksen käräjänotaarille ennen kahden kuukauden täyttymistä ja käräjänotaari voi ryhtyä asian valmistelemiseksi tarkoitettuihin toimiin eli esim. antaa haasteen ko. asiassa, ennen tässä tarkoitettua aikaa.

Ehdotuksessa esitetään sen sijaan säilytettäväksi se nykyinen sääntely, että laamanni määrää käräjänotaarin ratkaisemaan yksittäisen riita-asian, toimimaan puheenjohtajana lautamieskokoonpanossa sekä jäsenenä vahvennetussa tai kolmen tuomarin kokoonpanossa. Tällöin laamannin velvollisuus on harkita, onko asia sen laatuinen, että käräjänotaari kykenee toimimaan siinä tuomarina. Puheenjohtajana toimiminen tarkoittaa sitä, että käräjänotaari voi ratkaista asian joko kirjallisesti oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 27a §:n mukaisesti tai istunnossa.

Lainkohdan 1 momentissa selostetaan ne asiat, jotka käräjänotaari voisi käsitellä ja ratkaista ilman eri määräystä. Momentin 1) kohdan mukaan hän voisi heti harjoittelun alusta alkaen toimittaa avioliittoon vihkimisiä sekä käsitellä ja ratkaista käräjäoikeuden kansliassa oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 ja 14 §:ssä tarkoitettuja ns. summaarisia asioita ja hakemusasioita. Hakemusasioilla tarkoitetaan kaikkia tuomioistuimissa käsiteltäviä hakemusasioita, kuten esimerkiksi oikeu-

denkäymiskaaren 8 luvun mukaan käsiteltäviä sekä konkurssiasioita. Kun toimivaltaa rajoitetaan ainoastaan kansliassa käsiteltäviin asioihin, ovat tässä tarkoitettut asiat luonteeltaan ja sisällöltään yleensä sellaisia, että ne soveltuvat käräjänotaarin ratkaistavaksi, eikä niihin liity vaikeita riitaisia kysymyksiä.

Ensimmäisen momentin toisen kohdan mukaan käräjänotaari voisi toimia ilman eri määräystä käräjäoikeuden puheenjohtajana oltuaan virassa kaksi kuukautta. Tällöin hän voisi 2 a) kohdan mukaan käsitellä ja ratkaista riitaisia hakemusasioita istunnossa. Luonnollisesti laamannin on syytä rajoittaa tätä oikeutta siten, että käräjänotaareille ei anneta vaikeita asioita eikä heidän käsiteltäväkseen jaeta esimerkiksi riitaisia edunvalvontasioita tai riitaisia lasten huoltoa ja tapaamis-oikeutta koskevia asioita, joita nykyisinkin käsittelevät pääosin vakinaiset tuomarit. Ehdotettu lainkohta ei aiheuttaisi muutosta nykyiseen käytäntöön.

Käräjänotaarin toimivaltaa rikosasioissa ehdotetaan muutettavaksi niin, että 2 b) kohdan mukaan hän voisi käsitellä yhden tuomarin istunnossa rikosasian, jossa mistään syytteessä tarkoitettua yksittäisestä rikoksesta ei syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä ole säädetty muuta tai ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai vankeutta enintään kaksi vuotta. Nykyisen lain mukaan enimmäisrangaistus notaarin käsittelemässä asiassa on yksi vuosi kuusi kuukautta. Pääasiallisin peruste esitettyyn muutokseen on se, että tällöin käsiteltävänä olevasta rikoksesta tuomittava enimmäisrangaistus olisi sama kuin jo nykyisen lain mukaan notaarin käsitellessä rikosasioita oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 a luvussa tarkoitettussa ns. kirjallisessa menettelyssä. Tätä kirjallisen menettely toimivaltaa koskevaa säännöstä ei 2 c) kohdan mukaisesti ole tarkoitus muuttaa. Lisäksi ehdotetaan nykyistä lakia tarkennettavaksi niin, että käräjänotaari ei voisi käsitellä rikosasiaa, jossa vastaaja on pidätettynä virantoimituksesta.

Ehdotuksella ei ole tarkoitus muuttaa sitä nykyistä tulkintaa, että käräjänotaari ei voi yhden tuomarin kokoonpanossa ratkaista yhdyskuntapalvelun muuntamista vankeudeksi koskevaa asiaa. Samoin on tarkoitus säilyttää

tulkinta, että käräjänotaari ei voi käsitellä itsenäisenä asiana lähestymiskieltoasiaa. Tätä koskeva kanta on omaksuttu lähestymiskielto-lain perusteluissa (HE 41/1998 s. 12). Sen sijaan rikosasian yhteydessä käsiteltävän lähestymiskieltopyyntöön käräjänotaari voi ratkaista silloin, kun hän on toimivaltainen käsittelemään itse pääasian (HE 41/1998 s. 22).

Ehdotettu muutos merkitsisi käräjänotaarin toimivallan laajentamista joidenkin rikosten osalta. Tällaisia ovat esimerkiksi pahoinpitely, kuolemantuottamus, törkeä vammantuottamus, laitton uhkaus ja ampuma-aserikos. Pääosin kyse on rikoksista, jotka ovat suhteellisen tavanomaisia ja joissa on pitkälti vakiintunut rangaistuskäytäntö. Käräjänotaarin toimivaltaa rajoittaa se, että hän voi näistäkin rikoksista tuomita yhden tuomarin kokoonpanossa rangaistukseksi ainoastaan sakkoa. Samoin säilyisi se edellytys, että käräjänotaari ei voisi käsitellä tässä tarkoitettua rikosasiaa, jos vastaaja on rikoksen johdosta vangittuna, matkustuskiellossa tai virantoimituksesta pidätettynä.

Tällöin käräjänotaarin toimivalta olisi sama kuin kihlakunnansyyttäjistä annetun lain 8 §:n 2 momentissa säädetty apulaissyyttäjän toimivalta on. Sinänsä ei ole tarkoituksenmukaista, että aina käräjänotaarin toimiessa käräjäoikeuden puheenjohtajana, syyttäjänä olisi apulaissyyttäjä, vaan myös vakinainen syyttäjä voisi tuolloin syyttää tai vakinaisen tuomarin toimiessa puheenjohtajana syyttäjänä voisi olla myös apulaissyyttäjä.

Edelleen 2 d) kohdassa esitetään säilytettäväksi notaarilla jo nyt oleva oikeus käsitellä sakon muuntorangaistusasioita.

Sakon ja rikesakon määräämisestä annettu laki (754/2010), jonka voimaantulosta säädetään erikseen, tulee laajentamaan käräjänotaarin toimivaltuuksia rikesakkoasioissa. Tämän vuoksi ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi tässä vaiheessa laajentaa käräjänotaarin toimivaltaa rikesakkoasioihin.

Lainkohdan toinen momentti koskisi niitä yksittäisiä asioita, joita laamani voi määrätä virassa kaksi kuukautta olleen käräjänotaarin käsittelemään. Asiallinen muutos ehdotetaan tehtäväksi vain käräjänotaarin toimivaltaan käsitellä yksin puheenjohtajana riitaista riita-asiaa. Muilta osin eli käräjänotaarin mahdol-

lisuutta toimia jäsenenä käräjäoikeuden vahvennetussa kokoonpanossa, kolmen tuomarin kokoonpanossa tai puheenjohtajana ns. lautamieskokoonpanossa rikosasiassa, ei ehdoteta muutettavaksi. Määräys jäseneksi näihin kokoonpanoihin voidaan antaa kärjänotaarin oltua virassaan kaksi kuukautta. Jos kolmen tuomarin kokoonpanossa jollekin jäsenelle tulee este kesken oikeudenkäynnin, säilyy tuomioistuin käräjäoikeuslain 3a §:n 1 momentin 2) kohdan nojalla päätösvaltaisena, kun jäseniä on vähintään kaksi. Näin siis silloinkin, kun toinen jäsen on edellä kerrotuin tavoin jäseneksi määrätty kärjänotaari.

Ehdotuksessa on pyritty poistamaan se nykyinen epäkohta, että notaarin toimivalta voi olla ylemmässä tuomioistuimessa harkinnanvarainen riippuen siitä katsooko se asian olleen laadultaan ja laajuudeltaan niin vaikea, ettei notaaria olisi voitu määrätä sitä käsittelemään. Tästä on aiheutunut yllätyksellisiä jutun palauttamisia käräjäoikeuteen, asian käsittelyn viivästymistä ja tarpeettomia oikeudenkäyntikuluja. Lähtökohtana on ollut, että tuomioistuimen toimivalta voitaisiin määrittellä niin, että se perustuisi vain muodollisiin, havaittavissa oleviin seikkoihin, eikä harkinnanvaraiseen arviointiin. Nyt ehdotetulla säätelyllä pyritään siihen, että laamannin määrättyä kärjänotaarin ratkaisemaan riita-asian, on käräjäoikeus toimivaltainen, ellei muuta toimivaltaa rajoittavaa muodollista syytä ole. Näin ollen välttyttäisiin yllätyksellisiltä juttujen palautuksilta harkinnanvaraisin perustein.

Ehdotuksen lähtökohtana on edelleen, että kärjänotaari määrätään käsittelemään vain sellaisia riita-asioita, jotka laatunsa ja laajuutensa puolesta sopivat notaarin ratkaistaviksi. Edelleen on huolehdittava siitä, että kärjänotaarilla on edellytykset asian ratkaisemiseen eli hän on saanut riittävän koulutuksen ja perehdytyksen riita-asioiden käsittelyyn. Laamannin velvollisuus on huolellisesti selvittää tämä antaessaan kärjänotaarille määräyksen. Tämän vuoksi on perusteltua myös säilyttää nykyinen käytäntö siitä, että määräys annetaan erikseen kuhunkin yksittäiseen asiaan.

Ehdotusta pohdittaessa on ollut esillä mahdollisuus jättää laamannille vapaa harkinta-

valta siitä, mitä juttuja hän määrää kärjänotaarin ratkaistavaksi. Tätä puoltaisi se, että näin mahdollistettaisiin mahdollisimman joustava ja tarkoituksenmukainen työnjako käräjäoikeuden sisällä ja laamanni pystyy parhaiten selvittämään jutun sisällön ja harkitsemaan sen, sopiiko se kärjänotaarin ratkaistavaksi. Toisaalta on kuitenkin kyse tuomiovallan käyttämisestä, jonka kuuluisi olla ensisijaisesti vakinaisessa tuomarinvirassa olevien tuomareiden tehtävä. Tästä periaatteesta poikkeaminen tulisi olla rajallista ja perusteltua. Yleisesti on hyväksytty, että kärjänotaarin asemassa ilman vakinaista tuomarinvirkaa olevat, tuomioistuimissa työskentelevät lakimiehet saavat käyttää tuomiovaltaa rajatuissa, tarkoin määritellyissä yksinkertaisissa asioissa. Näillä perusteilla on päädytty esittämään, että laamannin mahdollisuutta määrätä kärjänotaari käsittelemään riitaista riita-asiaa, rajoitettaisiin laissa määriteltyin, selvin kriteerein.

Lähtökohtana on ollut säilyttää nykyinen käytäntö siitä, mitä juttuja notaarit ratkaisevat. Toisaalta on perustelua pyrkiä säätämään asiasta niin, että kärjänotaarin ratkaistavaksi voitaisiin määrätä menettelytavasta riippumatta kaikki sellaiset asiat, jotka soveltuvat kärjänotaareiden käsiteltäviksi. Tämä mahdollistaisi joustavan ja tarkoituksenmukaisen työnjaon käräjäoikeudessa. Kärjänotaarin käsiteltäväksi tulevien asioiden tulisi olla tavanomaisia, selviä ja sellaisia, joihin ei yleensä liity vaikeita näyttö- tai oikeuskysymyksiä. Kärjänotaarin toimivaltaa on pyritty määrittelemään niin, että laissa lueteltaisiin ne asiat tai asiaryhmät, jotka voisivat kuulua kärjänotaarin toimivaltaan. Erääksi esimerkiksi tällaisista asiaryhmistä voidaan ottaa asuinhuoneiston vuokrausta koskevat asiat. Niissä riidan kohteena oleva rahamäärä ei yleensä ole kovin korkea ja asiat ovat selväpiirteisiä. Tämän vuoksi juuri asuinhuoneiston vuokrausta koskevat asiat sopivat yleensä hyvin kärjänotaareiden ratkaistaviksi. Muunlaisen asianimikkeen tai asiaryhmän perusteella tapahtuva määrittely laissa on monimutkaisempaa ja saattaa johtaa tulkinvaraisuuksiin, jolloin vaarana on, että kärjänotaarin toimivaltaan saattaisi tulla liian vaikeita juttuja.

Toiseksi käräjänotaarin toimivaltaa on pyritty määrittämään riidan kohdetta kuvaamalla. Tällöin on yksinkertaisina ja selvintä, että määrittää se riidan kohteena olevan rahamäärän taikka omaisuuden tai etuuden arvon perusteella. Tämä määräytyisi kanteessa esitetyn vaatimuksen mukaan. Eduskunnan jo hyväksymässä hallituksen esityksessä (HE 105/2009 vp.), koskien muutoksenhakua käräjäoikeudesta hovioikeuteen, on jatkokäsittelyluvan edellytyksenä 10 000 euron häviöarvo. Nyt käsiteltävä raja-arvo voisi yhdenmukaisuuden perusteella olla sama. Jatkovaltiusluvan edellytyksenä oleva summa on kuitenkin häviöarvo eli vaatimuksen ja käräjäoikeuden tuomitseman määrän erotus. Käräjänotaarin toimivaltaa säädettäessä kyseen voi tulla vain kantajan vaatimuksen määrä, jolloin raja-arvo voi olla korkeampi.

Käytännön kokemuksesta tiedetään, että vaatimuksen määrä ei suoraan osoita jutun laatua ja laajuutta. Vaatimuksen ollessa yli 10 000 euroa, juttu voi edelleen olla sellainen, että se hyvin sopii käräjänotaarin ratkaistavaksi. Arvon määrittäminen nyt suhteellisen korkeaksi on omiaan estämään sen, että sitä pitäisi heti rahanarvon muutoksen myötä ryhtyä lainsäädäntöteitse korottamaan. Lisäksi on huomattava, että rikosasiassa käräjänotaarin toimivaltaa ei ole nykyisenkään lainsäädännön mukaan rajoitettu vahingonkorvauksen osalta. Käräjänotaari saa edelleenkin ratkaista rikosasian yhteydessä ehdotetun raja-arvon ylittävän vahingonkorvausvaatimuksen tai menettämisseuraamuksen. Jos sen sijaan korvausvaatimus ylittää ehdotetun raja-arvon ja asia erotetaan käsiteltäväksi riita-asioissa säädetyssä järjestyksessä, käräjänotaari ei olisikaan enää toimivaltainen. Tällä ei ole käytännössä suurtakaan merkitystä, sillä korvausvaatimusten erottaminen erillisessä oikeudenkäynnissä käsiteltäväksi on harvinaista. Tässä tarkoitettussa tilanteessa asia on yleensä niin epäselvä tai riitainen, ettei se luonteensaakaan puolesta sovellu käräjänotaarin ratkaistavaksi. Sen vuoksi tämän tilanteen varalle ei ole ehdotettu erityissäännöstä.

Toisen momentin 1) kohdassa ehdotetaan siis käräjänotaarin riita-asioita koskevan toimivallan kokonaan uudelleen määrittelyä.

Ehdotuksen mukaan laamanni voisi määrätä kaksi kuukautta virassaan olleen käräjänotaarin käsittelemän ja ratkaisemaan yksin puheenjohtajana riita-asian, joka koskee asuinhuoneiston vuokrausta tai asiaa, jossa riidan kohteena oleva rahamäärä taikka omaisuuden tai etuuden arvo on enintään 20 000 euroa. Käräjänotaari voisi siis käsitellä ja ratkaista kaikki asuinhuoneiston vuokraukseen liittyvät riita-asiat, riippumatta siitä, onko asiassa kyse esimerkiksi maksamattomista vuokrasta, vuokrasuhteen päättämisestä, hädöstä tai vahingonkorvauksesta. Näissä asioissa riidan kohde harvoin ylittää 20 000 euron määrää, joten on tarkoituksenmukaista säätää huoneenvuokrasuhdetta koskeva toimivalta niin, että tällaisissa asioissa lainkohtaan ehdotettu intressiraja ei sovellu.

Toisen toimivallan määräytymisen rajana ehdotetaan, että käräjänotaari voisi käsitellä sellaisia riita-asioita, joissa riidan kohteena oleva rahamäärä taikka omaisuuden tai etuuden arvo on kanteessa määriteltä, eikä se ylitä pääomaltaan 20 000 euroa. Käräjänotaaria ei siis saisi määrätä käsittelemään asiaa, jossa riidan kohde ei ole rahassa määriteltävissä. Jos kanteessa riidan kohteena olevan omaisuuden arvoa ei ole määriteltä, sitä ei ryhdyttäisi käräjäoikeudessa arvioimaan. Raja-arvoa laskettaessa ei oteta huomioon korkoa, oikeudenkäyntikuluja tai muita liitännäisvaatimuksia. Toistuvaissuoritusten osalta toimivalta määräytyisi yksittäisen suorituserän suuruuden perusteella. Jos jutussa on useita eri vaatimuksia, niiden yhteissumma ei saa ylittää mainittua määrää. Vastakanne ei saa myöskään ylittää mainittua raja-arvoa, mutta näissä tilanteissa kanteiden yhteismäärää ei lasketa. Vaatimuksen määrän muuttuessa käsitteilyn aikana niin, että se ylittää ehdotetun raja-arvon, käräjänotaarilla ei olisi enää toimivaltaa jatkaa asian käsitteilyä. Tilanne olisi sama kuin rikosasiassa, jossa syyte laajenee oikeudenkäynnin aikana koskemaan sellaista rikosta, josta on säädetty ankarampi rangaistus kuin käräjänotaarin toimivallan rajaksi on määrätty.

Tässä ehdotettu sääntely merkitsisi sitä, että nykyinen käräjäoikeuslain 17 §:n 3 momentti tulisi tarpeettomana kumota. Laamannin velvollisuus on edelleenkin koko järjes-

telmästä johtuen kussakin yksittäistapauksessa tarkoin huolehtia siitä, että käräjänotaarin ratkaistavaksi annetaan vain sellaisia asioita, joista hänen taitonsa ja kokemuksensa perusteella selviää. Tällöin voidaan ottaa huomioon käräjänotaareiden yksilölliset kyvyt ja taidot ja antaa tehtäviä tämä huomioiden.

19 §. Lainkohdan 2 momenttiin ehdotetaan notaarin nimikkeen muutoksesta johtuva teknisluo-tonen lisäys. Samalla esitetään, että tässä yhteydessä kumotaan 1 momentin 3) ja 5) kohdat, koska käräjäoikeudet eivät enää holhouslain muutosten jälkeen kirjaa holhoksia eivätkä avioliittolain muutosten johdosta rekisteröi avioehtosopimuksia.

20 §. Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin teknisluo-tonen korjaus tuomioistuinharjoittelua käräjäoikeudessa suorittavan notaarin virkanimikkeeseen.

21 §. Ensimmäiseen momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 3) kohta, jonka mukaan tuomioistuinharjoittelusta voidaan säätää asetuksella. Ehdotuksen perusteena on ajatus siitä, että auskultointia laajennettaisiin hovi- ja hallinto-oikeuksiin. Silloin on yhtenäisten toiminta- ja menettelytapojen turvaamiseksi tarpeen antaa kaikkia tuomioistuimia koskevia määräyksiä tuomioistuinharjoittelusta, kuten esim. harjoittelijoiden valinnasta, koulutuksesta jne.

1.2 Hovioikeuslaki

6 a §. *Käräjänotaarit.* Hovioikeuslakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 6 a §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin harjoittelijan nimitämistoimivallasta. Tuomioistuinharjoittelijan hovioikeuteen nimittäisi viraston päällikkönä hovioikeuden presidentti. Harjoittelija nimitettäisiin virkasuhteeseen kuuden kuukauden määräajaksi. Haku- ja valintamenettelystä säädettäisiin tarkemmin tuomioistuinharjoittelusta annettavassa asetuksessa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin harjoittelijan kelpoisuusvaatimuksista hovioikeudessa. Tuomioistuinharjoittelijan yleisistä kelpoisuusvaatimuksista säädettäisiin käräjäoikeuslain 4 §:ssä. Mainitut kelpoisuusvaatimukset olisivat edellytyksenä jo tuomioistuinharjoittelun aloittamiselle käräjäoikeu-

deda. Harjoittelija voisi siirtyä hovioikeuteen jatkamaan harjoitteluaan käräjäoikeudessa suoritetun kuuden kuukauden harjoittelujakson jälkeen.

Pykälän 2 momentissa täsmennettäisiin hovioikeudessa harjoittelua jatkavan käräjänotaarin kielitaitovaatimuksia siten, että harjoittelun alussa edellytettävän käräjäoikeuslain 4 a §:n käräjäoikeuden tuomiopiirin väestön ja käräjäoikeuden kielen mukaan määräytyvän kielitaitovaatimuksen lisäksi hänen olisi täytettävä hovioikeuspiirin väestön enemmistön ja hovioikeuden kielen asettamat kelpoisuusvaatimukset. Tällöin käräjänotaarin kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset vastaisivat hovioikeuden muun lainkäyttöhenkilökunnan kelpoisuusvaatimuksia

Käräjänotaarin toimivallasta ja tehtävistä hovioikeudessa säädettäisiin 3 momentissa. Harjoittelija voisi ilman nimenomaista valtuutussäännöstä avustaa hovioikeudessa tuomareita ja esittelijöitä asioiden valmistelussa, laatia ohjatusti muistiota ja päätösluonnoksia sekä osallistua pöytäkirjanpitäjänä pääkäsittelyihin.

Muutoksenhaku hovioikeuteen on ensias-teen oikeudenkäyntiä täydentävä oikeusturvakeino. Hovioikeuden ratkaisu toisena oikeusasteena jää käytännössä usein lopulliseksi, koska muutoksenhaku korkeimpaan oikeuteen edellyttää valitusluvan saamista. Muutoksenhakijoiden oikeusturvanäkökohdat sekä hovioikeuden esittelijöiden virkojen kelpoisuusvaatimukset huomioon ottaen harjoittelijoille ei voitaisi säätää yleisluontoista itsenäistä valmistelu- ja esittelyoikeutta hovioikeudessa. Harjoittelija voisi kuitenkin tuortuomarin ohjauksessa valmistella ja esitellä asioita, joihin hovioikeudenlaamanni antaisi määräyksen. Kysymys olisi sellaisista yksittäisistä muutoksenhakuasioista, jotka muutosvaatimuksen sisältö ja jutun laajuus huomioon ottaen soveltuisivat hyvin harjoittelijan valmisteltavaksi ja esiteltäväksi. Kysymyksen tulisivat esimerkiksi asiat, joissa muutoksenhaun kohteena ovat kysymykset olisi mahdollista käsitellä ja ratkaista hovioikeuslain 9 §:n tarkoittamassa niin kutsutussa kevennytyssä kokoonpanossa. Harjoittelijan esittely- ja valmistelu-oikeutta ei kuitenkaan

olisi tarkoituksenmukaista sitoa sanottuun lainkohtaan, koska muutkin oikeuskysymyksiltään helpohkot muutoksenhakuasiat voisivat hovioikeuden osaston lainkäyttöasioista vastaavan hovioikeudenlaamannin harkitsemisissa yksittäistapauksissa soveltua harjoittelijan valmisteltavaksi. Jäsenten, asessorien tai viskaalien tulisi siis edelleen esitellä ja valmistella aina vaikeat ja laajat asiat, jotta asiansaisten perustellut odotukset toisen oikeusasteen tarjoamasta kattavasta oikeussuojasta täytyisivät.

Harjoittelija esittelisi asiat oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 8 §:n 1 momentin mukaiselle kolmijäseniselle kokoonpanolle, johon yhtenä jäsenenä kuuluisi mahdollisuuksien mukaan hänen tutortuomarinsa. Tästä huolimatta harjoittelija olisi aina henkilökohtaisessa esittelijänvastuussa niistä kokoonpanon tekemistä ratkaisuksista, jotka hän on esitellyt.

Harjoittelijan tehtävien rinnastaminen selostetulta osalta hovioikeuden esittelijöiden tehtäviin tarkoittaisi, että harjoittelija voisi oma-aloitteisesti suorittaa tai esittää valmistelusta vastaavan jäsenen, tarkastavan jäsenen tai kokoonpanon päätettäväksi ne valmistelutoimet, jotka ovat tarpeen asian esittelylle tai pääkäsittelylle. Harjoittelija vastaisi hovioikeudessa valmistelusta vastaavan jäsenen ohella oikeudenkäyntiaineistosta ratkaisun otettavien tosiasiatietojen oikeellisuudesta ja niiden saattamisesta kokoonpanon tietoon.

Harjoittelijan tulisi myös huolehtia oikeudenkäyntimaksun määräämisestä ja muutoinkin huolehtia omalla vastuullaan siitä, että ratkaisun antamiseen liittyvät tehtävät tulevat suoritetuiksi.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan jokaiselle harjoittelijalle nimitettäväksi henkilökohtainen tutortuomari, jollaisena voisi toimia myös vakinaisessa virassa oleva asessori tai viskaali. Tutortuomarilla tulisi olla useamman vuoden kokemus kyseisen tuomioistuimen toiminnasta. Harjoittelijoille tulisi kuitenkin järjestää mahdollisuus työskennellä useampien henkilöiden kanssa. Tutortuomari voisi vaihtua harjoittelun aikana.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan myös, että harjoittelupaikassa laadittaisiin harjoittelusuunnitelma. Harjoittelusuunnitelman tulisi

sisältää harjoittelun tavoitteet ja tehtävät kussakin harjoitteluvaiheessa, perehdyttämisen ja kouluttamisen käsiteltäviin asiaryhmiin, työtehtävien seurannan, palautteen antamisen sekä muut harjoittelun kannalta keskeiset seikat.

Suunnitelmassa tulisi olla maininta kaikista niistä tehtävistä, joita harjoittelija tekee ja miten nämä on vaiheistettu niin, että harjoittelu olisi jännevä kokonaisuus. Tehtävien tulisi alkuvaiheessa olla tuomioistuimen toimintaan perehdyttäviä. Tehtävien vaatimustaso voisi kasvaa harjoittelijan kokemuksen myötä. Edelleen tehtävien tulisi olla niin monipuolisia, että harjoittelija saa riittävän kuvan koko tuomioistuimen toiminnasta. Suunnitelmassa kuvattaisiin myös harjoittelijalle annettava koulutus sekä sen sisältö ja vaiheistus. Samoin harjoittelun ohjaus ja seuranta kuuluisivat harjoittelusuunnitelmassa mainittaviin asioihin.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin, että tarkempia säännöksiä tuomioistuinharjoittelusta voidaan antaa asetuksella.

10 §. Virkarikos. Pykälää ehdotetaan täydennettäväksi siten, että hovioikeudessa syytettävien virkamiesten joukkoon lisättäisiin hovioikeudessa harjoittelua suorittava käräjänotaari. Käräjänotaari voisi toimia hovioikeuden esittelijänä, joten on perusteltua, että hovioikeuden esittelijöiden virkasyytteen oikeuspaikkaa koskevat hovioikeuslain 10 §:n säännökset koskisivat myös häntä.

1.3 Hallinto-oikeuslaki

10 a §. Käräjänotaarit. Hallinto-oikeuslakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 10 a §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin harjoittelijan nimittämisestä. Tuomioistuinharjoittelijan hallinto-oikeuteen nimittäisi viraston päällikkönä hallinto-oikeuden ylituomari. Harjoittelija nimitettäisiin virkasuhteeseen kuuden kuukauden määräajaksi. Haku- ja valintamenettelystä säädettäisiin tarkemmin tuomioistuinharjoittelusta annettavassa asetuksessa.

Tuomioistuinharjoittelijan virkanimike esitetään muutettavaksi notaarista käräjänotaariksi. Muutos on tarpeen siksi, että hallinto-oikeuksissa ja hovioikeuksissa on entuudes-

taan olemassa notaarin virkoja. Kaikki tuomioistuinharjoittelijat aloittavat harjoittelunsa käräjäoikeudesta. Nimikettä ei ehdoteta muutettavaksi kesken harjoittelun niilläkään harjoittelijoilla, jotka suorittavat loppuosan hovi- tai hallinto-oikeudessa.

Käräjänotaarin toimivalta hallinto-oikeudessa määräytyisi niiden säännösten mukaan, mitä hallinto-oikeuden esittelijästä säädetään. Toimivalta olisi koko harjoittelujakson laajuudeltaan samanlaisen eikä siinä olisi porrastuksia kuten harjoittelussa käräjäoikeudessa. Toimivaltaa ei ole katsottu tarpeelliseksi rajoittaa esimerkiksi yhden tai kahden tuomarin kokoonpanossa ratkaistaviin asioihin, koska tämä rajaisi monia hallinto-oikeuksissa käsiteltäviä keskeisiä asiaryhmiä harjoittelun ulkopuolelle.

Käräjänotaarin asema esittelijänä eikä tuomiovaltaa käyttävänä tuomarina poistaa tarpeen yksityiskohtaisesta toimivallan sääntelystä siten kuin käräjäoikeuslain 17 §:ssä on säädetty. Toimivaltaa ei myöskään esitetä rajoitettavaksi hovioikeuslakiin ehdotetun 6 a §:n mukaisesti yksittäisiin asioihin. Tämän taustalla on ero hovioikeuslain 6 §:n ja hallinto-oikeuslain 10 §:n välillä esittelijän kelpoisuusvaatimuksissa.

Hallinto-oikeussihteeriltä edellytetään oikeustieteen kandidaatin tutkintoa, kun taas hovioikeuden esittelijältä vaaditaan tämän lisäksi kokemusta tuomarin tehtävistä, mikä käytännössä on tarkoittanut suoritettua tuomioistuinharjoittelua. Hallinto-oikeudessa harjoittelijaesittelijän toimivaltaa ei ole johdonmukaista rajoittaa vähäisemmäksi kuin hallinto-oikeussihteerin, koska harjoittelija on hallinto-oikeuteen tullessaan tutkinnon suorittanut ja lisäksi ehtinyt jo saada kokemusta tuomarin tehtävistä harjoittelunsa käräjäoikeusosuuden aikana. Yleinen esittelijän toimivalta antaa lisäksi tarvittavaa joustavuutta vaihtuvissa käytännön tilanteissa. Käytännössä harjoittelija esittelisi niitä asioita, jotka jaoston puheenjohtaja tai tutortuomari on hänen esiteltäväkseen osoittanut.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin käräjänotaarin kelpoisuusvaatimuksista hallinto-oikeuksissa. Tuomioistuinharjoittelijan yleisistä kelpoisuusvaatimuksista säädetään käräjäoikeuslain 4 §:ssä. Mainitut kelpoisuusvaa-

timukset ovat edellytyksenä jo tuomioistuinharjoittelun aloittamiselle käräjäoikeudessa. Harjoittelija voisi siirtyä hallinto-oikeuteen jatkamaan harjoitteluaan käräjäoikeudessa suoritetun kuuden kuukauden harjoittelujakson jälkeen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin käräjänotaarin kielitaidosta. Käräjänotaarilta vaadittava kielitaito vastaisi hallinto-oikeuden esittelijältä hallinto-oikeuslain 10 §:n 2 momentin mukaan vaadittavaa kielitaitoa. Tämä saattaa poiketa siitä, mitä käräjänotaarilta on edellytetty harjoittelun alkuvaiheessa, käräjäoikeuden kielisuhteista riippuen.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan jokaiselle harjoittelijalle nimitettäväksi henkilökohtainen tutortuomari, jollaisena voisi toimia myös vakinaisessa virassa oleva hallinto-oikeussihteeri. Tutortuomarilla tulisi olla useamman vuoden kokemus kyseisen tuomioistuimen toiminnasta. Harjoittelijoille tulisi kuitenkin järjestää mahdollisuus työskennellä useampien henkilöiden kanssa. Tutortuomari voisi vaihtua harjoittelun aikana.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan myös, että harjoittelupaikassa laadittaisiin harjoittelusuunnitelma. Harjoittelusuunnitelman tulisi sisältää harjoittelun tavoitteet ja tehtävät kussakin harjoitteluvaiheessa, perehdyttämisen ja kouluttamisen käsiteltäviin asiaryhmiin, työtehtävien seurannan, palautteen antamisen sekä muut harjoittelun kannalta keskeiset seikat.

Suunnitelmassa tulisi olla maininta kaikista niistä tehtävistä, joita harjoittelija tekee ja miten nämä on vaiheistettu niin, että harjoittelu olisi jännevä kokonaisuus. Tehtävien tulisi alkuvaiheessa olla tuomioistuimen toimintaan perehdyttäviä. Tehtävien vaatimustaso voisi kasvaa harjoittelijan kokemuksen myötä. Edelleen tehtävien tulisi olla niin monipuolisia, että harjoittelija saa riittävän kuvan koko tuomioistuimen toiminnasta. Suunnitelmassa kuvattaisiin myös harjoittelijalle annettava koulutus sekä sen sisältö ja vaiheistus. Samoin harjoittelun ohjaus ja seuranta kuuluisivat harjoittelusuunnitelmassa mainittaviin asioihin.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että tarkempia säännöksiä tuomioistuinharjoittelusta voidaan antaa asetuksella.

18 §. Esittely. Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin teknisluonteinen lisäys jonka mukaan tuomioistuinharjoittelua suorittava käräjänotaari voisi esitellä asian.

20 §. Virkasyyte. Pykälää ehdotetaan täydennettäväksi siten, että hovioikeudessa syytettävien virkamiesten joukkoon lisättäisiin hallinto-oikeudessa harjoittelua suorittava käräjänotaari. Käräjänotaari toimisi hallinto-oikeuden esittelijänä, joten on perusteltua, että hallinto-oikeuden esittelijöiden virkasyytteen oikeuspaikkaa koskevat hallinto-oikeuslain 20 §:n säännökset koskisivat myös häntä.

1.4 Avioliittolaki

17 a §. Pykälän 1 momentin 2 kohtaan tehtäisiin teknisluonteinen korjaus tuomioistuinharjoittelua käräjäoikeudessa suorittavan notaarin virkanimikkeeseen. Toinen muutos olisi se, että aikaisemmin tarvittu määräys poistettaisiin lainkohdasta ja se korvattaisiin toimivaltainen -sanalla. Ehdotuksen mukaan käräjänotaari olisi heti harjoittelun alkaessa toimivaltainen toimittamaan vihkimisiä eikä erillistä määräystä enää tarvittaisi. Käräjänotaarilla olisi vihkimisoikeus käräjäoikeudessa, ei hovi- eikä hallinto-oikeudessa.

1.5 Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa

5 luku 8 §. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi selventävä säännös siitä, kuka antaa haasteen rikosasiassa. Lain 5 luvun 8 §:n 1 momentin mukaan, jollei asiaa 6 §:ssä säädetyllä tavalla heti jätetä tutkimatta, tuomioistuimen on viipymättä annettava haaste. Lainkohtaa koskevan hallituksen esityksen mukaan haasteen antaa käräjäoikeuden puheenjohtaja eli vakinaisen tuomarin toimiessa puheenjohtajana hän myös antaa haasteen. Käräjäoikeuksien yksikkökoon kasvaessa varsinkin usein esiintyvien, tavanomaisten rikosasioiden määrät tuomioistuinta kohti ovat lisääntyneet. Rikosasioiden joustavan käsittelyn järjestämiseksi ja työmenetelmien ja työnkulkujen yksinkertaistamiseksi tulisi olla mahdollista, että myös kärä-

jänotaari voisi antaa haasteen rikosasiassa silloinkin, kun käräjäoikeuden puheenjohtajana on vakinainen tuomari.

2 Voimaantulo

Ehdotetut lain muutokset voivat astua voimaan heti, kun ne on vahvistettu. Käräjänotaarin nimike koskisi kaikkia lain voimaan tullessa käräjäoikeuksissa olevia notaareita. Toimivaltaa koskevia uusia säännöksiä voitaisiin soveltaa heti kaikkiin lain voimaan tullessa vireillä oleviin asioihin ja silloin virassa oleviin notaareihin.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Perustuslain 102 §:n mukaan muiden kuin vakinaisten tuomareiden nimittämisestä ja lain 103 §:n mukaan tuomareiden virkasuhteen perusteista säädetään lailla. Perustuslailisiin periaatteisiin kuuluu, että tuomiovaltaa käyttävät vakinaiseen tuomarinvirkaan laillisessa järjestyksessä nimetyt tuomarit. Tuomioistuinharjoittelija ei perustuslain tarkoittamalla tavalla ole vakinaisessa tuomarinvirassa, mutta toimii lainkäyttötehtävissä. Aikaisemman lainsäädännön yhteydessä on päädytty siihen, että tuomiovaltaa voidaan rajatuissa määrin yksinkertaisissa asioissa siirtää jopa tuomioistuinten kansliahenkilökunnalle tai lainoppineille harjoittelijoille, notaareille.

Nyt ehdotetulla sääntelyllä toteutettaisiin edelleen nämä perustuslaissa asetetut vaatimukset. Rikosasioissa ehdotetut käräjänotaarin toimivallan laajennukset eivät merkitse sitä, että aikaisemmin hyväksytyt edellytykset tuomiovallan antamisesta henkilöille, jotka eivät ole vakinaisessa tuomarinvirassa, olisivat muuttuneet. Jo aikaisemmin annetussa laissa on säädetty, että notaari voi kirjallisessa menettelyssä käsitellä sellaisen rikosasian, josta lain mukaan voi seurata enintään kahden vuoden vankeusrangaistus. Nyt esitetään käräjänotaarin toimivallan laajentamista niin, että hän voisi ratkaista tällaisen asian myös istunnossa. Muodollisesti tämä ei merkitse uutta toimivallan laajentamista. Asiallisesti käräjänotaarin toimivaltaan tulisi

nyt oikeus käsitellä istunnossa myös sellainen tässä tarkoitettu rikosasia, jossa vastaaja on kiistänyt syytteen. Missään näissä tilanteissa käräjänotaari ei kuitenkaan saa tuomita rangaistukseksi muuta kuin sakkoa.

Riita-asioissa ei ole tarkoitus asiallisesti laajentaa käräjänotaareiden toimivaltaa nykyisestä. Käräjänotaarin toimivallan rajat vain määriteltäisiin toisin. Nyt ehdotettujen säännösten hyväksymisen jälkeenkin käräjänotaari voisi käsitellä vain sellaisen asian,

jonka ratkaisemiseen hänellä on edellytykset ja asia on laatunsa ja laajuutensa puolesta sellainen, että se sopii käräjänotaarin ratkaistavaksi.

Edellä esitetyllä perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**käräjäoikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan käräjäoikeuslain (581/1993) 3 a, 3 b, 4, 4 a, 14 – 17 ja 19 §, 20 §:n 2 momentti ja 21 §:n 1 momentti,
 sellaisina kuin niistä ovat 3 a ja 3 b § laissa 1326/1994, 4 a § laissa 1204/2003, 17 § laissa 813/2008, 19 § osaksi laeissa 370/1999 ja 579/2009, 20 §:n 2 momentti laissa 960/2000 ja 21 §:n 1 momentti laissa 629/2005, seuraavasti:

3 a §

Käräjäoikeudessa voi olla käräjäviskaalin virkoja.

Käräjäviskaalin on oltava oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittanut henkilö, jolla on kokemusta tuomarin tehtävän hoitamisesta.

Hovioikeus nimittää käräjäviskaalin. Laamannilla on oikeus nimittää käräjäviskaali määräajaksi.

3 b §

Käräjäviskaali voi ilman eri määräystä suorittaa kaikkia niitä tehtäviä, joita käräjänotaari on tämän lain nojalla tai laamannin määräyksestä toimivaltainen suorittamaan.

4 §

Käräjäoikeudessa voi olla lisäksi käräjänotaareita.

Käräjänotaariksi voidaan nimittää oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittanut ja tuomarivalan vannonut tai tuomarinvakuutuksen antanut henkilö, jolla on lainkäyttötehtävissä tarvittavat henkilökohtaiset ominaisuudet sekä soveltuvuus oikeudelliseen ratkaisutoimintaan.

4 a §

Käräjäviskaaliksi voidaan nimittää 3 a §:n 2 momentissa ja käräjänotaariksi 4 §:n 2 momentissa säädetyt kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö, jolla on käräjäoikeuden tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä:

1) yksikielisessä käräjäoikeudessa toisen kielen tyydyttävä ymmärtämisen taito ja tyydyttävä suullinen taito; sekä

2) kaksikielisessä käräjäoikeudessa toisen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Ahvenanmaan käräjäoikeuden käräjänotaarien kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) nojalla valtioneuvoston asetuksella.

14 §

Oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen tutkinnon suorittaneelle voidaan järjestää mahdollisuus tuomioistuinharjoitteluun käräjäoikeudessa siten, että hän toimii käräjänotaarina määräajan.

Tuomioistuinharjoitteluun kuuluu kaksi kuuden kuukauden pituista harjoittelujaksoa. Ensimmäinen jakso suoritetaan käräjäoikeudessa ja toinen käräjäoikeudessa, hovioikeudessa tai hallinto-oikeudessa.

Käräjäoikeus nimeää käräjänotaarille ohjaajaksi tuomarin tai käräjäviskaalin ja laatii harjoittelusuunnitelman tuomioistuinharjoittelun sisällöstä.

Käräjänotaarille voidaan perustellusta syyttä myöntää lupa tuomioistuinharjoittelun keskeyttämiseen. Keskeytynyt harjoittelujakso suoritetaan loppuun samassa tuomioistuimessa.

Hovioikeus myöntää hakemuksesta varatuomarin arvonimen tuomioistuinharjoittelun suorittaneelle.

15 §

Määräyksen käräjänotaariksi antaa laamanni.

16 §

Käräjänotaarin tehtävät tulee järjestää siten, että hän perehtyy käräjäoikeuden toimintaan ja saa kokemusta tuomarintehtävistä.

17 §

Käräjänotaari saa ilman eri määräystä:

1) toimittaa avioliittoon vihkimisiä sekä käsitellä ja ratkaista käräjäoikeuden kansliassa oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 ja 14 §:ssä tarkoitettuja asioita ja hakemusasioita; sekä

2) oltuaan virassa kaksi kuukautta toimia käräjäoikeuden puheenjohtajana:

a) yhden tuomarin istunnossa hakemusasiassa;

b) yhden tuomarin istunnossa rikosasiassa, jossa mistään syytteessä tarkoitettu yksittäisestä rikoksesta ei syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä ole säädetty muuta tai ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai vankeutta enintään kaksi vuotta eikä vastaaja ole syytteessä tarkoitettujen rikosten johdosta vangittuna, matkustuskiellossa tai virantoimituksesta pidätettynä; tällöin rangaistukseksi ei kuitenkaan voida tuomita muuta tai ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa;

c) oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 5 a luvussa tarkoitettussa kirjallisessa menettelyssä, jossa tällöin rangaistukseksi ei kuitenkaan voida tuomita muuta tai ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa; ja

d) yhden tuomarin istunnossa sakon muun-
torangaistusasiassa.

Laamanni voi määrätä virassa kaksi kuukautta olleen käräjänotaarin toimimaan yksittäisessä asiassa:

1) puheenjohtajana, jos asia on riita-asia, joka koskee asuinhuoneiston vuokrausta tai jossa riidan kohteena oleva rahamäärä taikka omaisuuden tai etuuden arvo on pääomaltaan enintään 20 000 euroa;

2) jäsenenä oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 1 §:n 2 momentissa ja 2 §:ssä tarkoitettussa kokoonpanossa;

3) jäsenenä oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 3 §:ssä tarkoitettussa kokoonpanossa;

4) jäsenenä oikeudenkäymiskaaren 6 luvun 1 §:ssä ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 luvun 11 §:ssä tarkoitettussa tapauksessa; ja

5) puheenjohtajana oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettussa kokoonpanossa rikosasiassa, jossa mistään syytteessä tarkoitettu yksittäisestä rikoksesta ei syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä ole säädetty muuta tai ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai vankeutta enintään kaksi vuotta eikä vastaaja ole syytteessä tarkoitettujen rikosten johdosta vangittuna, matkustuskiellossa tai virantoimituksesta pidätettynä.

19 §

Laamanni voi kirjallisesti määrätä kansliahenkilökuntaan kuuluvan, joka on vannonut tuomarinvalaa vastaavan valan tai antanut vastaavan vakuutuksen sekä saanut tehtävään tarvittavan koulutuksen ja jolla on tehtävän hoitamiseen riittävä taito:

1) oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n mukaisissa asioissa:

a) antamaan yksipuolisia tuomioita;

b) antamaan oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 c §:n nojalla ratkaisuja oikeudenkäyntikulujen osalta sekä tuomioita silloin, kun vastaaja on myöntänyt kanteen; sekä

c) tekemään päätöksiä asian jättämisestä sillensä, kun kantaja on peruuttanut kanteensa eikä vastaaja vaadi asian ratkaisemista; sekä

2) ratkaisemaan avioliittolain 25 §:n 1 momentin nojalla avioerohakemuksen, kun kummallakin puolisoilla on kotipaikka Suomessa.

Jos 1 momentissa tarkoitettu asia on laaja, tulkinnanvarainen tai muutoin vaikea ratkaista, asia on siirrettävä käräjänotaarin tai käräjäoikeuden lainoppineen jäsenen ratkaistavaksi.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään niistä muista kuin lainkäytön alaan kuuluvista asioista, jotka käräjäoikeuden kansliahenkilökuntaan kuuluva voi 1 momentissa mainittujen tehtävien lisäksi ratkaista itsenäisesti kansliassa.

20 §

Käräjäviskaalia ja käräjänotaaria syytetään virkarikoksesta hovioikeudessa. Kansliahenkilökuntaan kuuluvaa syytetään hovioikeudessa, kun kysymys on 19 §:n 1 momentissa tarkoitettussa tehtävässä tehdystä virkarikoksesta.

21 §

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

1) muista kuin 1, 3, 3 a, 4, 4 a ja 13 a §:ssä mainituista käräjäoikeuden viroista sekä niiden kelpoisuusvaatimuksista ja täyttämismenetelystä;

2) käräjäoikeuden lainoppineiden jäsenten ja muiden virkamiesten tehtävistä;

3) tuomioistuinharjoittelusta käräjäoikeudessa;

4) käräjäoikeuden lautamiehistä;

5) käräjäoikeuksien tuomiopiireistä;

6) tämän lain muusta täytäntöönpanosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki**hovioikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan hovioikeuslain (56/1994) 10 §, sellaisena kuin se on laissa 957/2000, sekä
lisätään lakiin uusi 6 a § seuraavasti:

6 a §

Käräjänotaarit

Hovioikeudessa voi lisäksi olla käräjänotaareita. Käräjänotaarin nimittää hovioikeuden presidentti.

Käräjänotaariksi hovioikeuteen voidaan nimittää käräjäoikeuslain (581/1993) 14 §:ssä tarkoitetussa tuomioistuinharjoittelussa käräjäoikeudessa käräjänotaarina kuusi kuukautta toiminut. Käräjänotaarilta vaaditaan 6 §:n 2 momentissa säädetty kielitaito.

Käräjänotaari voi toimia esittelijänä hovioikeudenlaamannin määräämissä yksittäisissä asioissa.

Hovioikeus nimeää käräjänotaarille ohjaajaksi tuomarin, asessorin tai viskaalin ja laatii

harjoittelusuunnitelman tuomioistuinharjoittelun sisällöstä.

Tarkemmat säännökset tuomioistuinharjoittelusta hovioikeudessa annetaan valtioneuvoston asetuksella.

10 §

Virkarikos

Hovioikeuden kansliapäällikköä, asessoria, viskaalia ja käräjänotaaria syytetään virkarikoksesta Helsingin hovioikeudessa. Vastavia Helsingin hovioikeuden virkamiehiä syytetään virkarikoksesta Turun hovioikeudessa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki**hallinto-oikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan annetun hallinto-oikeuslain (430/1999) 18 ja 20 §, sekä
lisätään lakiin uusi 10 a § seuraavasti:

10 a §

Käräjänotaarit

Hallinto-oikeuden esittelijänä voi olla lisäksi käräjänotaari. Käräjänotaarin nimittää hallinto-oikeuden ylituomari.

Käräjänotaariksi voidaan nimittää käräjäoikeuslain (581/1993) 14 §:ssä tarkoitettussa tuomioistuinharjoittelussa käräjäoikeudessa käräjänotaarina kuusi kuukautta toiminut. Käräjänotaarilta vaaditaan 10 §:n 2 momentissa säädetty kielitaito.

Hallinto-oikeus nimeää käräjänotaarille ohjaajaksi hallinto-oikeustuomarin tai hallinto-oikeussihteerin ja laatii harjoittelusuunnitelman tuomioistuinharjoittelun sisällöstä.

Tarkemmat säännökset tuomioistuinharjoittelusta hallinto-oikeudessa annetaan valtioneuvoston asetuksella.

18 §

Esittely

Lainkäyttöasiat ratkaistaan esittelystä. Asian esittelee hallinto-oikeustuomari, hallinto-oikeussihteri, käräjänotaari tai notaari.

20 §

Virkasyyte

Hallinto-oikeuden jäsentä, esittelijää ja käräjänotaaria syytetään virkarikoksesta hovioikeudessa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki**avioliittolain 17 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan avioliittolain (234/1929) 17 a §:n 1 momentin 2 kohta, sellaisena kuin se on laissa 572/2008, seuraavasti:

17 a §	2) käräjänotaari, joka on käräjäoikeuslain (581/1993) nojalla toimivaltainen toimittamaan vihkimisiä; sekä
Siviilivihkimisen on velvollinen toimittamaan:	
_____	_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki**oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 5 luvun 8 §:n 1 momentti seuraavasti:

5 luku

Syytteen vireillepanosta

8 §

Jollei asiaa 6 §:ssä säädetyllä tavalla heti jätetä tutkimatta, tuomioistuimen on viipy-

mättä annettava haaste. Haasteen antaa tuomioistuimen puheenjohtaja tai kärjänotaari.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 3 päivänä joulukuuta 2010

Tasavallan Presidentti**TARJA HALONEN**Ministeri *Astrid Thors*

1.

Laki**käräjäoikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan käräjäoikeuslain (581/1993) 3 a, 3 b, 4, 4 a, 14 – 17 ja 19 §, 20 §:n 2 momentti ja 21 §:n 1 momentti,
 sellaisina kuin niistä ovat 3 a ja 3 b § laissa 1326/1994, 4 a § laissa 1204/2003, 17 § laissa 813/2008, 19 § osaksi laeissa 370/1999 ja 579/2009, 20 §:n 2 momentti laissa 960/2000 ja 21 §:n 1 momentti laissa 629/2005, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

3 a §

3 a §

Käräjäoikeudessa voi olla kärjäviskaalin virkoja.

Kärjäviskaalin on oltava oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut henkilö, jolla on kokemusta tuomarin tehtävän hoitamisesta.

Hovioikeus nimittää kärjäviskaalin.

3 b §

Kärjäviskaali on ilman eri määräystä toimivaltainen suorittamaan kaikkia niitä tehtäviä, joita laamanni voi määrätä notaarin suorittamaan.

4 §

Käräjäoikeudessa voi olla lisäksi notaareita.

Notaarin on oltava oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut ja hänen on vannottava tuomarin vala tai annettava vastaava vakuutus.

Käräjäoikeudessa voi olla kärjäviskaalin virkoja.

Kärjäviskaalin on oltava oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittanut henkilö, jolla on kokemusta tuomarin tehtävän hoitamisesta.

Hovioikeus nimittää kärjäviskaalin. Laamannilla on oikeus nimittää kärjäviskaali määrääjäksi.

3 b §

Kärjäviskaali voi ilman eri määräystä suorittaa kaikkia niitä tehtäviä, joita kärjänotaari on tämän lain nojalla tai laamannin määräyksestä toimivaltainen suorittamaan.

4 §

Käräjäoikeudessa voi olla lisäksi kärjänotaareita.

Kärjänotaariksi voidaan nimittää oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittanut ja tuomarinvalan vannonut tai tuomarinvakuutuksen antanut henkilö, jolla on lainkäyttötehtä-

4 a §

Kärjäviskaaliksi voidaan nimittää 3 a §:n 2 momentissa ja notaariksi 4 §:n 2 momentissa säädettyt kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö, jolla on kärjäoikeuden tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä:

1) yksikielisessä kärjäoikeudessa toisen kielen tyydyttävä ymmärtämisen taito ja tyydyttävä suullinen taito; sekä

2) kaksikielisessä kärjäoikeudessa toisen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Ahvenanmaan kärjäoikeuden notaarien kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) nojalla valtioneuvoston asetuksella.

14 §

Oikeustieteen kandidaatille voidaan järjestää mahdollisuus tuomioistuinharjoitteluun kärjäoikeudessa siten, että hän toimii notaarina määrääjän.

4 a §

vissä tarvittavat henkilökohtaiset ominaisuudet sekä soveltuvuus oikeudelliseen ratkaisutoimintaan.

Kärjäviskaaliksi voidaan nimittää 3 a §:n 2 momentissa ja *kärjänotaariksi* 4 §:n 2 momentissa säädettyt kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö, jolla on kärjäoikeuden tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä:

1) yksikielisessä kärjäoikeudessa toisen kielen tyydyttävä ymmärtämisen taito ja tyydyttävä suullinen taito; sekä

2) kaksikielisessä kärjäoikeudessa toisen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Ahvenanmaan kärjäoikeuden *kärjänotaarien* kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) nojalla valtioneuvoston asetuksella.

14 §

Oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen tutkinnon suorittaneelle voidaan järjestää mahdollisuus tuomioistuinharjoitteluun kärjäoikeudessa siten, että hän toimii kärjänotaarina määrääjän.

Tuomioistuinharjoitteluun kuuluu kaksi kuuden kuukauden pituista harjoittelujaksoa. Ensimmäinen jakso suoritetaan kärjäoikeudessa ja toinen kärjäoikeudessa, hovioikeudessa tai hallinto-oikeudessa.

Kärjäoikeus nimeää kärjänotaarille ohjaajaksi tuomarin tai kärjäviskaalin ja laatii harjoittelusuunnitelman tuomioistuinharjoittelun sisällöstä.

Kärjänotaarille voidaan perustellusta syystä myöntää lupa tuomioistuinharjoittelun keskeyttämiseen. Keskeytynyt harjoittelujakso suoritetaan loppuun samassa tuomioistuimessa.

Hovioikeus myöntää hakemuksesta varatuomarin arvonimen tuomioistuinharjoittelun suorittaneelle.

15 §

Määräyksen notaariksi antaa laamannin esityksestä hovioikeus.

16 §

Notaarin tehtävät tulee järjestää siten, että hän perehtyy käräjäoikeuden toimintaan ja saa kokemusta tuomarintehtävistä.

17 §

Laamanni voi määrätä:
1) virassa kaksi kuukautta olleen notaarin toimittamaan avioliittoon vihkimisiä sekä käsittelemään ja ratkaisemaan käräjäoikeuden kansliassa:
a kohta on kumottu L:lla 24.7.2009/579.
b) hakemusasioita;
c) oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 ja 14 §:ssä tarkoitettuja asioita; sekä
2) virassa neljä kuukautta olleen notaarin tekemään saamista koskevassa yksinkertaisessa riita-asiassa oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 27 a §:ssä tarkoitettuja ratkaisuja sekä toimimaan käräjäoikeuden puheenjohtajana:
a) yhden tuomarin istunnossa hakemusasias-
assa;
b) suullisessa valmistelussa ja yhden tuomarin pääkäsittelyssä saamista koskevassa yksinkertaisessa riita-asiassa;

c) yhden tuomarin istunnossa rikosasiassa, jossa mistään syytteessä tarkoitettu yksittäisestä rikoksesta ei syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä ole säädetty muuta tai ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai vankeutta enintään yksi vuosi ja kuusi kuukautta eikä vastaaja ole syytteessä tarkoitettun rikoksen johdosta vangittuna tai matkustus-

15 §

Määräyksen käräjänotaariksi antaa laamanni.

16 §

Käräjänotaarin tehtävät tulee järjestää siten, että hän perehtyy käräjäoikeuden toimintaan ja saa kokemusta tuomarintehtävistä.

17 §

Käräjänotaari saa ilman eri määräystä:
1) toimittaa avioliittoon vihkimisiä sekä käsitellä ja ratkaista käräjäoikeuden kansliassa oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 ja 14 §:ssä tarkoitettuja asioita ja hakemusasioita; sekä

2) oltuaan virassa kaksi kuukautta toimia käräjäoikeuden puheenjohtajana:

a) yhden tuomarin istunnossa hakemusasias-
assa;
b) yhden tuomarin istunnossa rikosasiassa, jossa mistään syytteessä tarkoitettu yksittäisestä rikoksesta ei syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä ole säädetty muuta tai ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai vankeutta enintään kaksi vuotta eikä vastaaja ole syytteessä tarkoitettun rikoksen johdosta vangittuna, matkustuskiellossa tai virantoimituksesta pidätettynä; tällöin rangaistukseksi ei kuitenkaan voida tuomita muuta tai ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa;
c) oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 5 a luvussa tarkoitettu kirjallisessa menettelyssä, jossa tällöin rangaistukseksi ei kuitenkaan voida tuomita muuta tai ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa; ja

kiellossa; tällöin rangaistukseksi ei kuitenkaan voida tuomita muuta tai ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa;

d) oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 5 a luvussa tarkoitettua kirjallisessa menettelyssä, jossa tällöin rangaistukseksi ei kuitenkaan voida tuomita muuta tai ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa; ja

e) yhden tuomarin istunnossa sakon muun-
torangaistusasiassa.

Lisäksi laamanni voi määrätä virassa neljä kuukautta olleen notaarin toimimaan yksittäisessä asiassa:

1) jäsenenä oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 1 §:n 2 momentissa ja 2 §:ssä tarkoitettua kokoonpanossa;

2) jäsenenä oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 3 §:ssä tarkoitettua kokoonpanossa;

3) jäsenenä oikeudenkäymiskaaren 6 luvun 1 §:ssä ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 luvun 11 §:ssä tarkoitettua tapauksessa; ja

4) puheenjohtajana oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua kokoonpanossa rikosasiassa, jossa mistään syytteessä tarkoitettua yksittäisestä rikoksesta ei syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä ole säädetty muuta tai ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai vankeutta enintään kaksi vuotta eikä vastaaja ole syytteessä tarkoitettua rikoksen johdosta vangittuna tai matkustuskiellossa.

Notaaria ei saa määrätä käsittelemään yksin tai käräjäoikeuden puheenjohtajana asiaa, jota laatunsa tai laajuutensa vuoksi on pidettävä vaikeana ratkaista.

19 §

Laamanni voi kirjallisesti määrätä kansliahenkilökuntaan kuuluvan, joka on vannonut tuomarinvalaa vastaavan valan tai antanut vastaavan vakuutuksen sekä saanut tehtävään tarvittavan koulutuksen ja jolla on tehtävän hoitamiseen riittävä taito:

1 kohta on kumottu L:lla 24.7.2009/579.

d) yhden tuomarin istunnossa sakon muun-
torangaistusasiassa.

Laamanni voi määrätä virassa kaksi kuukautta olleen käräjänotaarin toimimaan yksittäisessä asiassa:

1) puheenjohtajana, jos asia on riita-asia, joka koskee asuinhuoneiston vuokrausta tai jossa riidan kohteena oleva rahamäärä taikka omaisuuden tai etuuden arvo on pääomaltaan enintään 20 000 euroa;

2) jäsenenä oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 1 §:n 2 momentissa ja 2 §:ssä tarkoitettua kokoonpanossa;

3) jäsenenä oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 3 §:ssä tarkoitettua kokoonpanossa;

4) jäsenenä oikeudenkäymiskaaren 6 luvun 1 §:ssä ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 luvun 11 §:ssä tarkoitettua tapauksessa; ja

5) puheenjohtajana oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua kokoonpanossa rikosasiassa, jossa mistään syytteessä tarkoitettua yksittäisestä rikoksesta ei syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä ole säädetty muuta tai ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai vankeutta enintään kaksi vuotta eikä vastaaja ole syytteessä tarkoitettua rikoksen johdosta vangittuna, matkustuskiellossa tai virantoimituksesta pidätettynä.

19 §

Laamanni voi kirjallisesti määrätä kansliahenkilökuntaan kuuluvan, joka on vannonut tuomarinvalaa vastaavan valan tai antanut vastaavan vakuutuksen sekä saanut tehtävään tarvittavan koulutuksen ja jolla on tehtävän hoitamiseen riittävä taito:

1) oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n mukaisissa asioissa:

a) antamaan yksipuolisia tuomioita;

2) oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n mukaisissa asioissa:

a) antamaan yksipuolisia tuomioita;

b) antamaan oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 c §:n nojalla ratkaisuja oikeudenkäyntikulujen osalta sekä tuomioita silloin, kun vastaaja on myöntänyt kanteen; sekä

c) tekemään päätöksiä asian jättämisestä sillensä, kun kantaja on peruuttanut kanteensa eikä vastaaja vaadi asian ratkaisemista;

3) kirjaamaan holhouksen;

4) ratkaisemaan avioliittolain 25 §:n 1 momentin nojalla avioerohakemuksen, kun kummallakin puolisoilla on kotipaikka Suomessa; sekä

5) rekisteröimään avioehtosopimuksia.

Jos 1 momentissa tarkoitettu asia on laaja, tulkinnanvarainen tai muutoin vaikea ratkaista, asia on siirrettävä notaarin tai käräjäoikeuden lainoppineen jäsenen ratkaistavaksi.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään niistä muista kuin lainkäytön alaan kuuluvista asioista, jotka käräjäoikeuden kansliahenkilökuntaan kuuluva voi 1 momentissa mainittujen tehtävien lisäksi ratkaista itsenäisesti kansliassa.

20 §

Käräjäviskaalia ja notaaria syytetään virkarikoksesta hovioikeudessa. Kansliahenkilökuntaan kuuluvaa syytetään hovioikeudessa, kun kysymys on 19 §:n 1 momentissa tarkoitettussa tehtävässä tehdystä virkarikoksesta.

b) antamaan oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 c §:n nojalla ratkaisuja oikeudenkäyntikulujen osalta sekä tuomioita silloin, kun vastaaja on myöntänyt kanteen; sekä

c) tekemään päätöksiä asian jättämisestä sillensä, kun kantaja on peruuttanut kanteensa eikä vastaaja vaadi asian ratkaisemista; sekä

2) ratkaisemaan avioliittolain 25 §:n 1 momentin nojalla avioerohakemuksen, kun kummallakin puolisoilla on kotipaikka Suomessa.

Jos 1 momentissa tarkoitettu asia on laaja, tulkinnanvarainen tai muutoin vaikea ratkaista, asia on siirrettävä käräjänotaarin tai käräjäoikeuden lainoppineen jäsenen ratkaistavaksi.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään niistä muista kuin lainkäytön alaan kuuluvista asioista, jotka käräjäoikeuden kansliahenkilökuntaan kuuluva voi 1 momentissa mainittujen tehtävien lisäksi ratkaista itsenäisesti kansliassa.

20 §

Käräjäviskaalia ja käräjänotaaria syytetään virkarikoksesta hovioikeudessa. Kansliahenkilökuntaan kuuluvaa syytetään hovioikeudessa, kun kysymys on 19 §:n 1 momentissa tarkoitettussa tehtävässä tehdystä virkarikoksesta.

21 §

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

1) muista kuin 1, 3, 3 a, 4, 4 a ja 13 a §:ssä mainituista käräjäoikeuden viroista sekä niiden kelpoisuusvaatimuksista ja täyttämismenettelystä;

2) käräjäoikeuden lainoppineiden jäsenten ja muiden virkamiesten tehtävistä;

3) käräjäoikeuden lautamiehistä;

4) käräjäoikeuksien tuomiopiireistä;

5) tämän lain muusta täytäntöönpanosta.

21 §

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

1) muista kuin 1, 3, 3 a, 4, 4 a ja 13 a §:ssä mainituista käräjäoikeuden viroista sekä niiden kelpoisuusvaatimuksista ja täyttämismenettelystä;

2) käräjäoikeuden lainoppineiden jäsenten ja muiden virkamiesten tehtävistä;

3) *tuomioistuinharjoittelusta käräjäoikeudessa;*

4) *käräjäoikeuden lautamiehistä;*

5) *käräjäoikeuksien tuomiopiireistä;*

6) *tämän lain muusta täytäntöönpanosta.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

2.

Laki**hovioikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan hovioikeuslain (56/1994) 10 §, sellaisena kuin se on laissa 957/2000, sekä
lisätään lakiin uusi 6 a § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

6 a §

6 a §

*Käräjänotaarit**Käräjänotaarit*

(uusi)

Hovioikeudessa voi lisäksi olla käräjänotaareita. Käräjänotaarin nimittää hovioikeuden presidentti.

Käräjänotaariksi hovioikeuteen voidaan nimittää käräjäoikeuslain (581/1993) 14 §:ssä tarkoitettussa tuomioistuinharjoittelussa käräjäoikeudessa käräjänotaarina kuusi kuukautta toiminut. Käräjänotaarilta vaaditaan 6 §:n 2 momentissa säädetty kielitaito.

Käräjänotaari voi toimia esittelijänä hovioikeudenlaamannin määräämissä yksittäisissä asioissa.

Hovioikeus nimeää käräjänotaarille ohjaajaksi tuomarin, asessorin tai viskaalin ja laatii harjoittelusuunnitelman tuomioistuinharjoittelun sisällöstä.

Tarkemmat säännökset tuomioistuinharjoittelusta hovioikeudessa annetaan valtioneuvoston asetuksella.

10 §

10 §

*Virkarikos**Virkarikos*

Hovioikeuden kansliapäällikköä, asessoria ja viskaalia syytetään virkarikoksesta Helsingin hovioikeudessa. Vastavia Helsingin hovioikeuden virkamiehiä syytetään virkarikoksesta Turun hovioikeudessa.

Hovioikeuden kansliapäällikköä, asessoria, viskaalia ja *käräjänotaaria* syytetään virkarikoksesta Helsingin hovioikeudessa. Vastavia Helsingin hovioikeuden virkamiehiä syytetään virkarikoksesta Turun hovioikeudessa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki**hallinto-oikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan annetun hallinto-oikeuslain (430/1999) 18 ja 20 §, sekä
lisätään lakiin uusi 10 a § seuraavasti:

<i>Voimassa oleva laki</i>	<i>Ehdotus</i>
10 a §	10 a §
<i>Käräjänotaarit</i>	<i>Käräjänotaarit</i>
(uusi)	<p><i>Hallinto-oikeuden esittelijänä voi olla lisäksi käräjänotaari. Käräjänotaarin nimittää hallinto-oikeuden ylituomari.</i></p> <p><i>Käräjänotaariksi voidaan nimittää käräjäoikeuslain (581/1993) 14 §:ssä tarkoitetussa tuomioistuinharjoittelussa käräjäoikeudessa käräjänotaarina kuusi kuukautta toiminut. Käräjänotaarilta vaaditaan 10 §:n 2 momentissa säädetty kielitaito.</i></p> <p><i>Hallinto-oikeus nimeää käräjänotaarille ohjaajaksi hallinto-oikeustuomarin tai hallinto-oikeussihteerin ja laatii harjoittelusuunnitelman tuomioistuinharjoittelun sisällystä.</i></p> <p><i>Tarkemmat säännökset tuomioistuinharjoittelusta hallinto-oikeudessa annetaan valtioneuvoston asetuksella.</i></p>
18 §	18 §
<i>Esittely</i>	<i>Esittely</i>
Lainkäyttöasiat ratkaistaan esittelystä. Asian esittelee hallinto-oikeustuomari, hallinto-oikeussihteerin tai notaari.	Lainkäyttöasiat ratkaistaan esittelystä. Asian esittelee hallinto-oikeustuomari, hallinto-oikeussihteerin, <i>käräjänotaari</i> tai notaari.
20 §	20 §
<i>Virkasyyte</i>	<i>Virkasyyte</i>
Hallinto-oikeuden jäsentä ja esittelijää syytetään virkarikoksesta hovioikeudessa.	Hallinto-oikeuden jäsentä, esittelijää ja <i>käräjänotaaria</i> syytetään virkarikoksesta hovioikeudessa.

42
Voimassa oleva laki

HE 278/2010 vp
Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki**avioliittolain 17 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan avioliittolain (234/1929) 17 a §:n 1 momentin 2 kohta, sellaisena kuin se on lais-
sa 572/2008, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

17 a §

Siviilivihkimisen on velvollinen toimitta-
maan:

2) käräjäoikeuden notaari, joka on käräjäoi-
keuslain (581/1993) nojalla määrätty toimit-
tamaan vihkimisiä; sekä

Ehdotus

17 a §

Siviilivihkimisen on velvollinen toimitta-
maan:

2) *käräjänotaari*, joka on käräjäoikeuslain
(581/1993) nojalla *toimivaltainen* toimitta-
maan vihkimisiä; sekä

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

5.

Laki**oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 5 luvun 8 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 luku

5 luku

Syytteen vireillepanosta

Syytteen vireillepanosta

8 §

8 §

Jollei asiaa 6 §:ssä säädetyllä tavalla heti jätetä tutkimatta, tuomioistuimen on viipymättä annettava haaste.

Jollei asiaa 6 §:ssä säädetyllä tavalla heti jätetä tutkimatta, tuomioistuimen on viipymättä annettava haaste. *Haasteen antaa tuomioistuimen puheenjohtaja tai kärjänotaari.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

*Liite 2***KÄRÄJÄNOTAARIN HARJOITTELUUNNITELMA KÄRÄJÄOIKEUDESSA****1. TAVOITTEET****1.1. Jatkokoulutus**

Tuomioistuinharjoittelun päätarkoituksena kärjäoikeudessa on oikeustieteen kandidaatin/maisterin tutkinnon jälkeinen jatkokoulutus, jossa kärjänotaari oppii monipuolisen ja käytännönläheisen kärjäoikeustyöskentelyn sekä tutustuu tuomarin rooliin ja ajattelutapaan. Nuoren lakimiehen jatkokoulutuksen ja uravalinnan kannalta tällä on suuri merkitys.

1.2. Työvoimaresurssi

Kärjäoikeuden näkökulmasta notaarit ovat myös tarpeellinen työvoimaresurssi. He ratkaisevat merkittävän osan kärjäoikeuteen saapuvista asioista. Peruskoulutuksensa ja aikaisemman työkokemuksensa vuoksi heistä on hyötyä asiakaspalvelussa ja toimistohenkilökunnan oikeudellisessa tukemisessa.

1.3. Rekrytointi

On muistettava myös tuomioistuimen yleiset tarpeet tulevien tuomareiden kouluttamisessa ja rekrytoinnissa. Tuomioistuinharjoittelun suorittaneet juristit tuntevat tuomioistuimen toimintatavat, mikä helpottaa asiointia ja tuomioistuimen toimintaa.

2. TERVETULOKESKUSTELUT

Laamanni

- mitä kärjänotaarilta odotetaan, mihin harjoittelu tähtää
- tulostavoitteet
- kärjänotaarin omien toiveiden kartoittaminen

Hallintopäällikkö/hallinnollinen osastosihteeri

- talon tavat ja säännöt
- henkilöstöasiat

Tutortuomari

Kärjänotaarille määrätään heti hänen aloittaessaan työskentelyn kärjäoikeuden tutortuomari. Tutortuomarin määrää laamanni.

- harjoitteluajan sisältö
- työtehtävät

3. PEREHDYTTÄMINEN

3.1. Omatoimisesti

- jaettuun perehdytysmateriaalin
- eri asiaryhmiin liittyvään lainsäädäntöön
- annettuihin ohjeisiin

3.2. Vanhempi kärjänotaari

- opastaa, neuvoo ja perehdyttää

3.3. Tutortuomari

- opastaa ja neuvoo
- on kärjänotaarin tukena koko harjoittelun ajan
- käy esim. läpi kärjänotaarin kanssa ensimmäisen istuntopäivän asiat ja tarvittaessa myöhemminkin
- seuraa kärjänotaarin työn edistymistä ja työn laatua

3.4. Perehdytys eri asiaryhmiin

Kärjäoikeudessa järjestetään lyhyt tietoisuustyypinen koulutus muun muassa seuraavien asiaryhmien osalta

- edunvalvonta-asiat
- konkurssiasiat
- velkajärjestelyasiat
- riidattomat lapsi-asiat
- pesänselvittäjän ja pesänjakajan määräämistä koskevat asiat

Tästä huolehtivat esim. vastuutuomarit yhdessä vastuusihteereiden kanssa.

Tutortuomari vastaa perehdytyksestä rikosasioihin ja rikosprosessiin ja erityisesti prosessinjohtoon. Hän myös huolehtii, että perehdytys laajoihin riita-asioihin toteutuu.

Kaikki tuomarit ja myös kansliahenkilökunta opastavat tarvittaessa kärjänotaaria. Neuvoa kysytään ensisijaisesti omalta tutortuomarilta, vastuutuomarilta tai eri asiaryhmien osalta erikoisosaamista omaavilta tuomareilta.

4. HARJOITTELUKAUDEN SISÄLTÖ

4.1 Harjoittelun jaksotus ja luonne

Harjoittelu jakautuu kahteen kuuden kuukauden pituiseen harjoittelujaksoon.

Tarkoituksenmukaista on, että harjoittelu-aika kärjäoikeudessa jaksotetaan asiaryhmäkohtaisesti. Kärjänotaari voi näin keskittyä aina pääasiassa jakson

asiaryhmiin. Jaksojen väliset rajat eivät kuitenkaan ole jyrkkiä. Tärkeää on, että käräjänotaarin tehtävät painottuvat monipuolisen ja käytännönläheisen tuomioistuintyöskentelyn oppimiseen sekä tuomarin rooliin ja ajattelutapaan tutustumiseen. Jaksotuksessa otetaan myös huomioon, että jälkimmäisellä jaksolla notaarin perehdytys on syvempää ja hänelle annetaan vaativampia tehtäviä.

Käräjänotaari pyrkii käsittelemään ja ratkaisemaan kaikki hänelle jaetut asiat joutuisasti ja jakson vaihtumisesta riippumatta.

Laamanni huolehtii siitä, ettei käräjänotaari harjoittelukauden aikana käsittele tai ratkaise asiaa, jota on laatunsa tai laajuutensa puolesta pidettävä vaikeana ratkaista.

4.2. Jakso 1

4.2.1 Kuukaudet 1-2, ratkaisuvälillä kansliassa

Asiakaspalvelu

- asiakaspalvelu, asiakirjojen vastaanotto ja kirjaaminen ym. tehtävät kansliassa.

Summaariset asiat

- perehtyminen, käsittely ja ratkaisu

Istuntojen seuraaminen ja pöytäkirjan pitäminen

- eri tuomareiden riita- ja rikosistuntojen seuraaminen
- käräjänotaari perehtyy kärjäsihteerin avustuksella myös kärjäsihteerin työhön
- käräjänotaari toimii sekä riita- että rikosasioissa pöytäkirjanpitäjänä ja huolehtii muista istunnossa vaadittavista työtehtävistä
- rikosasioiden valmisteluun liittyviä toimenpiteitä
- käräjänotaari voi rikosasioissa esittää tuomarille oman näkemysensä asian relevanteista seikoista ja laatii ratkaisuehdotuksen perusteluineen.

Pakkokeinoasiat

- seuraa vähintään yhden vangitsemisasian istunnon

Konkurssi- ja velkajärjestelyasiat

- perehtyminen, käsittely ja ratkaisu

Rikosasioiden jako voi alkaa haastamista varten jo noin kuukausi ennen tämän jakson päättymistä.

4.2.2. Kuukaudet 3-6, ratkaisuvälillä kansliassa ja istunnossa

Edelleen

- riitautuneet summaariset asiat

- konkurssiasiat
- velkajärjestelyasiat

Lisäksi

- Hakemusasiat; perehtyminen, käsittely ja ratkaisu
- riidattomat edunvalvonta-asiat pl. toimintakelpoisuuden rajoittamiset
 - riidattomat perheoikeudelliset asiat
 - pesänselvittäjän ja -jakajan määräämiset

Kirjallisessa menettelyssä ratkaistavat rikosasiat

Rikosistunnot

- yhden tuomarin kokoonpanossa
- sakonmuuntoasiat

Lautakuntakokoonpanossa ratkaistavien asioiden jako voi alkaa haastamista varten jo noin kuukausi ennen tämän jakson päättämistä.

4.3. Jakso 2

4.3.1 Kuukaudet 7-12, ratkaisulta kansliassa ja istunnossa

11 kuukauden jälkeen notaarille ei pääsääntöisesti jaeta enää uusia asioita

Käräjäoikeuden harkinnan mukaan jaksossa 1 mainittuja asioita.

Rikosistunnot lautakuntakokoonpanossa.

Tarvittaessa osallistuminen kolmen tuomarin kokoonpanoon

Käräjänotaari toimii tarvittaessa sihteerinä istunnoissa, tuomari-palavereissa ja asetetuissa lausuntotyöryhmissä.

Laajat riita-asiat

Tarkoitus on, että käräjänotaari seuraisi laajan riita-asian koko elinkaaren. Pyrkimyksenä on kehittää harjoittelijan analyttistä ajattelua, opettaa oikeudellista argumentaatiota ja auttaa käräjänotaaria hahmottamaan oikeudellista problematiikkaa.

Käräjänotaari käy läpi ja valmistelee laajoja riita-asioita (haastehakemus, vastaus, yhteenvedon laatiminen sekä sihteerinä toimiminen valmisteluistunnossa ja pääkäsittelyssä). Käräjänotaari perehtyy myös asiaan liittyvään lainsäädäntöön, oikeustapauksiin ja oikeuskirjallisuuteen. Laadultaan sopivissa jutuissa käräjänotaari laatii ratkaisuehdotuksen perusteluineen.

5. ASIAMÄÄRÄT

Käräjänotaareiden käsittelemät asiamäärät vaihtelevat käräjäoikeuden ja käräjänotaarin kulloisenkin työtilanteen mukaan. Yleisesti käräjänotaarit ratkaisevat kaikki sellaiset asiat, joihin heidän toimivaltansa riittää, mutta jotka eivät sovellu kansliahenkilökunnan ratkaistaviksi.

6. KOULUTUS

Käräjänotaari osallistuu käräjäoikeuden ja hovioikeuspiirin järjestämään yhteiseen koulutukseen, laatutyöhön ja informaatiotilaisuuksiin, lisäksi käräjänotaari osallistuu käräjänotaareiden yhteisille koulutuspäiville.

7. SEURANTA

Tutortuomari ja käräjänotaari käyvät harjoittelujakson aikana palaute- ja arviointikeskusteluja.

8. PÄÄTÖSKESKUSTELUT

Harjoittelukauden päättyessä käräjänotaari käy päätöskeskustelut tutortuomarin, osastonjohtajan ja laamannin kanssa.

Harjoittelija saa palautetta työstään ja antaa palautetta käräjäoikeudelle harjoittelun sisällön kehittämiseksi.

Keskenjääneiden asioiden vaihe todetaan ja asiat siirretään nuoremille käräjänotaareille.

KÄRÄJÄNOTAARIN HARJOITTELUSUUNNITELMA HOVIOIKEUDESSA**1 ORIENTOINTI**

Tervetulokeskustelut, tutustuminen taloon ja tehtäviin

- Presidentti, kansliapäällikkö ja hallintonotaari hallinnossa
- hovioikeuden toiminta ja tilat
 - harjoittelija oikeudet ja velvollisuudet sekä virkamiesoikeudellinen asema
 - mitä harjoittelijalta odotetaan, mihin harjoittelu tähtää
 - tutustuminen pääpiirteittäin hallinnon tehtäviin
 - mahdolliset hallinnon määräämät erityistehtävät harjoittelujaksolle

- Hovioikeudenlaamanni, tutortuomari ja asessori osastolla
- hovioikeuden lainkäyttötoimintaan tutustuminen
 - työnkulkuun ja työmenetelmiin tutustuminen
 - alustava perehdyttäminen harjoittelijan tehtäviin ja toimenkuvaan
 - kollegiaalinen päätöksenteko sekä esittelijän/valmistelijan tehtävät
 - esittelijän ja valmistelusta vastaavan tuomarin yhteistyö ja työnjako
 - muutoksenhakujärjestelmään perehtyminen

Hovioikeuden tietokannat ja tiedonhaku

- Informaatikko ja asessori
- asianhallintajärjestelmä ja työssä käytettävät tietokannat
 - työjärjestys ja sähköiset ohjeet
 - tuomioistuinten perehdyttämisoppaat ja esittelijän käsikirja

Kirjaamo

- Tutustuminen kirjaamon tehtäviin kirjaajan opastuksella
- valituksen kirjaaminen diaariin
 - juttujen kiireellisyys ja laatu
 - juttujen jako osastolle
 - julkisuuskysymykset
 - muut kirjaamon tehtävät
 - asiakaspalvelu

Osastokanslian tehtävät

- Lainkäyttönotaari ja asessori
- juttujen jako osastokansliassa valmistelusta vastaavalle jäsenelle
 - jako esittelijälle
 - pääkäsittelyistä sopiminen
 - pöytäkirjojen laatiminen
 - kutsujen laatiminen
 - vastausten, lausumien ja selvitysten pyytäminen
 - taltioiden laatiminen

- julkipano
- muut osastokanslian tehtävät

2 LAINKÄYTTÖ

Tutustuminen esittelijän/valmistelijan tehtäviin sekä avustavan lakimiehen tehtävät

- Tutortuomari, asessori ja viskaali
- avustaminen oikeuskysymysten tutkimisessa
 - esittelyyn menevien juttujen valmistelu esittelijän/tutortuomarin kanssa
 - esittelymuistion ja tuomiokonseptin laatiminen
 - esittelyjen seuraaminen
 - pääkäsittelyyn menevien juttujen valmistelu esittelijän/tutortuomarin kanssa
 - pääkäsittelyjen seuraaminen
 - ratkaisun perusteleva

Tutustuminen valmistelusta vastaavan tuomarin tehtäviin / avustavan lakimiehen tehtävät

- Tutortuomarina toimiva hovioikeudenneuvos
- avustaminen oikeuskysymysten tutkimisessa
 - jatkokäsittelylupaa vaativan jutun valmistelu ja esittelyjen seuraaminen
 - valmistelusta vastaavan tuomarin ja esittelijän valmisteluyhteistyö
 - pääkäsittelyjen seuraaminen
 - pöytäkirjan laatiminen ja valmistelijan tehtävien hoitaminen pääkäsittelyssä valmistelusta vastaavan tuomarin ohjauksessa jutuissa, joille ei ole määrätty esittelijää
 - tuomion kirjoittaminen yhdessä tutortuomarin kanssa

Omien juttujen valmisteleminen ja esitleminen

Osaston lainkäyttötoiminnasta vastaava hovioikeudenlaamanni määrää käräjänotaarille valmisteltavaksi ja esiteltäväksi soveliaaksi katsomansa jutut. Tutortuomari ja asessori avustavat harjoittelujakson aikana käräjänotaarin vastuulle jaettavan noin 30 jutun valinnassa.

Esittelyjuttujen valmistelussa käräjänotaari saa ohjausta tutortuomarilta, valmistelusta vastaavalta tuomarilta, asessorilta ja esittelijöiltä. Istunnossa hän saa välittömän palautteen siitä, onko olennaiset ongelmat hahmotettu ja ratkaisut löydetty sekä onko päätöksen kirjoitustapa asianmukainen. Jälkitöinä harjoittelija huolehtii, että esittelyistunnossa sovitut muutokset tehdään konseptiin joutuisasti ja päätös kirjoitetaan taltioksi. Harjoittelija huolehtii asianosaisten annettavista päätöskappaleista, tuomiolauselmailmoituksista ja määrää oikeudenkäyntimaksun.

Pääkäsittelyjuttuja valmistellessaan käräjänotaari huolehtii tutortuomarin taikka muun valmistelusta vastaavan tuomarin ohjauksessa muun muassa jutun pääkäsittelysuunnitelman laatimisesta, asianosaisten ja todistajien kutumisesta, muistion laatimisesta keskeisiin oikeuskysymyksiin, vaatimusten ja vastausten kirjaamisesta yhteenvetokonseptiin sekä pöytäkirjan pitämisestä pääkäsittelyssä. Päätösneuvottelujen pohjalta käräjänotaari kirjoittaa jutun ratkaisuluonnoksen perusteluineen ja huolehtii konseptin ja taltion kierron jälkeen jutun anta-

misesta asianosaisille ilmoitettuna päivänä sekä muista ratkaisun antamiseen liittyvistä toimista.

Valmisteluapuna laajoissa asioissa

Käräjänotaari avustaa esittelijää tai tutortuomaria laajemmissa ja vaikeammissa selvittelytyötä vaativissa jutuissa, joita hän ei asian laadun tai käsittelyn pitkän aikajänteen vuoksi voi itsenäisesti hoitaa. Mahdollisuuksien mukaan harjoittelija saa selvitettäväkseen esimerkiksi yhtiö- tai työoikeudellisia kysymyksiä, kiinteistö- tai asuntoriitoja sekä EU-oikeutta taikka ihmisoikeussopimuksia sivuavia kysymyksiä. Harjoittelija voi myös avustaa oikeudenkäyntiaineiston hallinnassa esimerkiksi laajoissa huumausaine- tai talousrikosjutuissa.

3 OHJAUS JA KOULUTUS

Henkilökohtainen

Käräjänotaari saa henkilökohtaista perehdyttämistä, ohjausta ja koulutusta harjoittelusuunnitelmassa nimetyiltä tahoilta. Tutortuomarilla on kuitenkin kokonaisvastuu harjoittelijan ohjauksesta ja valvonnasta sekä palautteen antamisesta. Tutortuomari ja harjoittelija käyvät harjoittelujakson aikana useita palaute- ja arviointikeskusteluja. Harjoittelija kirjaa oppimispäiväkirjaansa / seurantalomakkeelle saamansa koulutuksen, seuraamansa käsittelyt, suorittamansa tehtävät sekä käymänsä palaute- ja arviointikeskustelut. Harjoittelija laatii myös raportin harjoittelustaan hovioikeudessa.

Yhteinen

Käräjänotaari osallistuu hovioikeuden ja hovioikeuspiirin yhteiseen koulutukseen, laatutyöhön, informaatiotilaisuuksiin, tutustumiskäynteihin sekä kaikkiin muihin harjoittelupaikan henkilökunnan yhteisiin tilaisuuksiin. Lisäksi harjoittelija osallistuu käräjänotaareiden yhteisille koulutuspäiville.

Päätöskeskustelut tutortuomarin, hovioikeudenlaamannin, kansliapäällikön ja presidentin kanssa

Harjoittelukauden päättyessä harjoittelija saa palautetta työstään ja antaa palautetta hovioikeudelle harjoittelun sisällön kehittämiseksi.

Kesken jääneiden asioiden vaihe todetaan ja asiat siirretään osaston asessorille.

*Liite 4***KÄRÄJÄNOTAARIN HARJOITTELUSUUNNITELMA HALLINTO-OIKEUDESSA****1 ORIENTOINTI**

Tervetulokeskustelut

Ylituomari tai jaoston puheenjohtaja

- Mitä käräjänotaarilta odotetaan, mihin harjoittelu tähtää
- Tulostavoitteet
- Hallinto-oikeuden eri asiaryhmät
- Käräjänotaarin omien toiveiden kartoittaminen

Tutortuomari

- Kollegiaalinen päätöksenteko ja esittelijän rooli
- Esittelijän ja tarkastavan jäsenen yhteistyö ja työnjako
- Erilaiset ratkaisukokoonpanot, asiantuntijat
- Hallintolainkäytön pääperiaatteet, eroavuudet käräjäoikeudessa opittuun
- Julkisuus / salassapito
- Juttujen kiireellisyys ja laatu

Tutustuminen kirjalliseen ja sähköiseen aineistoon

- Hallinto-oikeuslaki ja -asetus, hallinto-oikeuden työjärjestys
- Tuomioistuinten omat uuden työntekijän perehdyttämisoppaat, esittelijän oppaat ym.
- Asianhallintajärjestelmä
- Kirjastotietokanta
- Päätöspohjat, valitusosoitukset, muut mallikokoelmat
- Päätösten rakenne: tunnistetiedot, resiitti, ratkaisuosa, muutoksenhaku, jakelu, oikeudenkäyntimaksut

Kirjaamo

- Tutustuminen jutun vaiheisiin kirjaamon näkökulmasta: vireilletulo, asiakirjavihon muodostaminen, juttujen jako, kuulemiset ja muut välitoimet asianhallinnassa, ratkaisutiedot, päätöksen antaminen, päätöskappaleet asianosaisille
- Asiakaspalvelu
- Muut kirjaamon tehtävät

2 LAINKÄYTTÖ

Istuntojen seuraaminen tutortuomarin tai ohjaavan esittelijän jutuissa

- Kirjallisessa menettelyssä ratkaistavat asiat
- Suulliset käsittelyt
- Katselmukset

Omat esittelyt

Uuteen asiaryhmään siirtyminen alkaa tietoisuudella, jossa valotetaan kyseisen asiaryhmän olennaisista substanssilainsäädäntöä, kuulemismenettelyjä (hoidetaanko ne hallintoviranomaisessa vai hallinto-oikeudessa, viranomaisten lausunnot), oikeustapauksia, keskeistä kirjallisuutta, käytäntöjä istuntojen järjestelyssä, kirjoitustapoja ym. Tietoisuuden voi pitää tutor-, muu tuomari tai asiaryhmästä vastuussa oleva esittelijä.

Päätösehdotusten valmistelussa käräjänotaari saa tarvittavaa ohjausta tutorilta, tarkastavalta jäseneltä ja asiaryhmän esittelijöiltä. Istunnossa hän saa välittömän palautteen siitä, onko olennaiset ongelmat hahmotettu ja ratkaisut löydetty sekä onko päätöksen kirjoitustapa asianmukainen. Jälkitöinä käräjänotaari huolehtii, että istunnossa sovitut muutokset konseptiin tehdään joutuisasti ja päätös kirjoitetaan taltioksi. Hän allekirjoittaa asianosaisille annettavat päätöskappaleet ja määrää oikeudenkäyntimaksun.

Juttujen vaatavuuden tulee lisääntyä kokemuksen myötä.

Useampia asiaryhmiä

Käräjänotaari siirtyy vaiheittain asiaryhmästä toiseen niin että hän saa kautensa aikana kokemusta useammasta asiaryhmästä.

Valmisteluapuna laajoissa asioissa

Käräjänotaari voi myös avustaa esittelijää laajemmissa asiakokonaisuuksissa, esimerkiksi vero-, kaava- tai vesi- ja ympäristöasioissa, joita hän ei asian laadun tai pitkän aikajänteen vuoksi voisi itsenäisesti hoitaa, mutta jotka sisältävät paljon selvittelytyötä.

3 OHJAUS JA KOULUTUS

Henkilökohtainen

Käräjänotaari saa henkilökohtaista perehdyttämistä, ohjausta ja koulutusta tuomioistuimen muulta henkilökunnalta. Tutortuomarilla on kuitenkin kokonaisvastuu harjoittelijan ohjauksesta ja valvonnasta sekä palautteen antamisesta. Tutortuomari ja käräjänotaari käyvät harjoittelujakson aikana useita palaute- ja arviointikeskusteluja.

Käräjänotaari kirjaa seurantalomakkeelle yksilöidysti (päivämäärä, aihe) suorittamansa tehtävät kuten esiteltyt jutut, seurattut istunnot, tietoisuudet, koulutukset, tervetulo- ja arviointikeskustelut. Käräjänotaari laatii raportin harjoittelustaan hallinto-oikeudessa.

Yhteinen

Käräjänotaari osallistuu virastonsa sisäiseen koulutukseen, laatutyöhön, informaatiotilaisuuksiin, tutustumiskäynteihin ja muihin henkilökunnan yhteisiin tilaisuuksiin. Lisäksi hän osallistuu käräjänotaarien yhteisille koulutuspäiville.

Päätöskeskustelut tutorin/ylituomarin /jaoston puheenjohtajan kanssa

Harjoittelukauden päättyessä harjoittelija saa palautetta työstään ja antaa palautetta hallinto-oikeudelle harjoittelun sisällön kehittämiseksi. Kesken jääneiden asioiden vaihe todetaan ja asiat siirretään niistä jatkossa vastaaville.